זון אויפגאנג — 6.50.
זון אונטערגאנג — 6.27.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

ייעטער:
אלכנדריק, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 51. Winnipeg, Wed. March 12, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מיטוואך יב׳ אדר, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAR 17 1930

כינקיסעס טויט אורטייל פארבייטן אויף פופצן יאָר טורמע

וואודסוואָרט נט ביל געשלאָגן מיט 1 שטימע

אטאווא, מארט 12. — דער ביל פונ׳ם וויניפעגער ארבעטער דעפוטאט וואודס־וואָרט וועגן גרינדן א נט־געריכט אין אנטעריא, איז דורכגעפאלן אין הויז מיט 79 שטימען צו 78. אלע ארבעטער און פראגרעסיווע דעפוטאטן האבן געשטימט פאר דעם ביל, בעת די קאנסערוואטיוון און די ליבעראלן האבן צעשטימט זייערע שטימען. אפילו די מיניסטאָרן אליין האבן זיך צעטיילט, שטימענדיק אויף ביידע זייטן.

דער זעלבער ביל איז געשלאָגן געווארן אויף דער לעצטער סעסיע פון פארלאמענט מיט 99 צו 68 שטימען. דעם וואודס־וואָרט האט דאן דורכגעפירט אן איינגר־ארטיקע אבסטרוקציע, פארבלאָקירנדיק יערן גט ביל אריינגעטראָגן אין הויז, — ביז די רעגירונג האט אים צוגעזאגט צו געבן אים די געלעגענהייט פארצושלאָגן זיין ביל אויף דער קומענדיקער סעסיע.

ניטא וואס זיך צו שרעקן פאר אראַבישע אטאקעס, זאגט גאלדבערג

א גרויסער עולם האט געכטן אוונט געהערט די רעדע פון אב. גאלדבערג אין גרויסן תלמוד תורה זאל, אונטער דער פארזיצערשאפט פון א. אסאווסקי.

מר. מעקס העפנער, וויצע־פרעזידענט פון דער צייוניסטישער ארגאניזאציע אין מערב קאנאדע האט פארגעשטעלט א. אסאווסקי ווי דעם פארזיצער פונ׳ם אוונט.

אב. גאלדבערג האט אין זיין רעדע זיך הויפטזעכלאך אפגעשטעלט אויף דעם צו־שטאנד פון דער אידישער באפעלקערונג אין ארץ־ישראל — איצט, נאך די לעצטע געשעענישן וואס עס זיינען פארגעקומען דארטן אין אוונטס מאנאט.

"עס איז ניט אמת", האט ער ענטפערט, "אז די אראבער זיינען קעגן א אידישער נאציאנאלער היים אין ארץ־ישראל. די אראבער זיינען ניט קיין שונאים צו אידן. בלויז א קליינער טייל פון זיי, געהעצט פונ׳ם מופטי און זיינע אנהייננער, האט זיך באטייליקט אין די אומרוהן, און די גרעסטע טייל אראבער האבן זיך ניט גע־רירט פון זייערע ערטער און האבן ניט גע־וואגט אויפצוהויבן א האנט קעגן אידן.

"דער איבערפאל", האט ער געזאגט, "איז א רעזולטאט פון א יאר פראָפאגאנ־דע און העצעס קעגן דיר אידן. עס איז אמת אז 150 אידישע נפשות זיינען אומגעקומען. מען, זיי זיינען אבער אומגעקומען אין בלויז עטלאכע פלעצער: ווי אין חברון, 70; צפת, 27; שכם, ירושלים און אין א צאל פארווארפענע געגנטן, וואו זיי זיינען ניט געווען באשיצט, אבער דארטן וואו די אידן זיינען געווען גוט ארגאניזירט האבן דיר אראבער געהאט דרך־ארץ.

"די אידן אין ארץ־ישראל", האט ער געזאגט, "האבן פאר קיין פאל ניט קיין מורא פאר דעם טייל פארפירטע אראבער, און די אידן די גלות לענדער האבן געוויס קיין אורזאכן ניט מורא צו האבן פאר דעם.

קווינס טעאטער

"גאלדעלע פון סלוצק", א מוזיקאלישע קאמעדיע אין דריי אקטן, וועט אויפגע־פירט ווערן היינט אוונט אין קווינס טע־אטער, מיט ל. קרעמער, פלאָרענס וויינס, מ. אוישער און די הויפט ראָלן, צוזאמען מיט דעם גאנצן אנסאמבל.

כדי צו געבן די קווינס טעאטער פאט־ראָניזירער א געלעגענהייט צו זעען די דאָזיקע אמוזירנדיקע אויפפירונג ווערט היינט אוונט געשפילט דאמען פריי.

(::)

דר. הענעל וועט ביי פיאָנערן פרויען קלוב

דר. הענעל וועט היינט, 8.30 אוונט, אדרעסירן א פארזאמלונג פון די פיאָנערן פרויען קלובן, אין פרץ אינסטיטוט.

היגע בני־ברית פראָטעסטירן קעגן רעליגיעזע רדיפות אין רוסלאנד

אויף א גוט באזוכטן מיטינג פון בני־ברית לעצטן מאנטאג, האט דער פרעזידענט, לואיס מאראָזניק, פארגעלייענט א קאָמוניקאציע פון דער הויפט־קווארטיר, אין וועלכער עס ווערט פאר דער היגער לאדזש פארגעשלאָגן אנצונעמען א פראָטעסט רעזאָלוציע קעגן די רדיפות אויף רעליגיע אין סאָוועט רוס־לאנד. די רעזאָלוציע, די זעלבע וואס דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס האט אָנ־גענומען, איז פון דער פארזאמלונג גוט געהייסן געווארן.

הערי סטיינבערג האט דערנאך געגעבן א פורים פארלעזונג פון שלום־עליכם, וואס האט, ווי געוויינלאך, שטארק אויס־גענומען ביים עולם.

א טעלעגראמע איז פארגעלייענט גע־ווארן, אז די א. צ. א. דעבאטיר גרופע פון וויניפעג, וואס איז געווען פארטרא־טען דורך מעקס קאהען און סאול קיי־ני, האט געוואונען די אינטערנאציאנאלע דעבאטע טשעמפיאנשיפ אין דעטראיט. די טעמע איז געווען: "באשלאָסן, אז עס איז אין די אינטערעסן פונ׳ם אידי־טום, אז גרויס בריטאניע זאָל אָנהאלטן דעם מאנדאט איבער ארץ־ישראל".

"גאָטלאָזע" אין סאָוועט רוסלאנד פאנגען אָן קאמפיין קעגן אידישן און קריסטלאכן פסח

מאָסקווע, מארט 11 (איטא). — אן אנטי־פסח קאמפיין האט זיך היינט אפי־ציעל אנגעפאנגען פון דער ליגע פון די גאטלאָזע, וואס אי זינט קיין רעגירונגס אינסטיטוציע.

אין די אינסטיטוציעס וואס די ליגע האט היינט אויסגעגעבן צו אלע אירע צווייגן ווערט דערקלערט, אז דאס יאר פאלט אויס דער אידישער פסח אין דער זעלבער צייט מיט׳ן קריסטלאכן פסח, דערפאר זאָל די גאטלאָזע אידן און ניט אידן פארמירן א פראאיניקטן אנטי־פסח פראָנט מיט אנטי רעליגיעזע גאסן דעמאָנסטראציעס אין דער נאכט פון 19טן אפריל, און אנטי־פסח מאסן נאכן דעמאָנסטראציעס אין דער נאכט פון שלישי־פסח אין אלע שולן און בתי־מדרשים.

קיינער זאָל ניט פארפעלן צו קומען יע־דען טאג צו דער ארבעט אין פארלויף פון דער וואך פסח — ווערט ווייטער גע־זאגט אין די אינסטרוקציעס: "דער גאנ־צער אנטי־פסח קאמפיין זאָל אויסגע־נוצט ווערן צו פארשטארקן די פראָפאָ־גאנדע צו פארמאכן בתי־מדרשים און קירכן".

אין דער זעלבער צייט האט דער צענ־טראלער קאָמיטעט פון די גאָטלאָזע ארויסגעגעבן א צירקולאר אין וועלכן ער פארערט אויף אירע צווייגן אין דער פראָווינץ ניט צו האנדלען צו עקסטרעם אין פארמאכן בתי תפילות. אין דעם צייר־קולאר ווערט געזאגט: "דאס פארמאכן זאָל ניט געטאָן ווערן דורך אדמיניסטרא־טיוון צוואנג ווען די מאיאָריטעט איז קעגן דעם, ווייל די פראָפאגאנדע האט זיי נאך ניט געהעריק דערגרייכט".

"שטערן" פאָדערט פון געזערך אָפּשאפן פון רעליגיעזע מנהגים אין איד. קאָלעקט. קאָלאָניעס

מאָסקווע, מארט 11 (איטא). — די אידיש קאָמוניסטישע צייטונג דער שטערן פאָדערט אין איר אויסגאבע פון דער קאָ־לאָניזאציע געזעלשאפט, "געזערך", אָפּצו־שאפן די רעליגיעזע מנהגים אין די אידי־שע קאָלעקטיווע קאָלאָניעס. דער "שטערן" ווייזט אָן אז אי זפיל קאָלעקטיווע קאָלאָ־ניעס היטן אידן אָפּ שבת און ווילן ניט עסן קיין טריפות, און דאס ברייגנט אריין אומהארמאָנישקייט אין דעם קאָלעקטיוון לעבן פון די קאָלאָניעס.

אידישע און ניט אידישע געשעפטן געווען געשלאָסן נעכטן אין פראָטעסט קעגן שטייער פאָליטיק

פוילישע הענדלער שטייען צו צו אידישן פראָטעסט

וואַרשע, מארט 11 (איטא). — ד׳ י היינטיקע דעמאָנסטראציע קעגן די שווערע שטייערן אין דורכגענאנגען רואיק. אי־דישע געשעפטן אויף די הויפט האנדלס געזיא, דזשיקא, ביעלאנסקאיא, גזיבאו, פראג און אנ־ערע גסאן זיינען געווען פארמאכט. אויך די מארקן זיינען גע־שלאָסן געווארן און די איינגנטימער און אנגעשטעלטע זיינען געשטאנען ארום זיי־ערע געשעפטן.

גאסן הענדלער (פעדלערס) ארבעטן אויך ניט. לויט באריכטן זיינען היינט א סך אידישע קראמען, און טיילווייז קריסט־לאכע, אין א סך שטעטלאך אין דער פראווינץ געשלאָסן.

צוויי קינדער אומגעקומען מען אין שריפה אויף א פארם

ניוזדיל, מאנ., מארט 12. — 2 עופה־לאך, די קינדער פון מר. און מרס. וויי־ליאם הוטין, א האמסטעדער. זיינען פאר־ברענט גע וואָרן אויף טויט, ווען א שריפה האט פארנכיטעט זייער היים. די עלטערן וועלכע זיינען ארויס אין וואלד האקן האָלץ, האָבן געפונען א ברענענדיקע חור־בה ווען זיי זיינען געקומען צוריק.

איינס פון די קינדער איז געווען צוויי יאר אלט, און דאס צווייטע — זעקס מאָ־נאטן, אין זיי זיינען געווען אליין אין דער היים, ווען דער פייער איז אויסגעבראכן פון אומבאקאנטע סבות.

(::)

זלמן רייזען פארט היינט ארויס קיין אמעריקע

בערלין, מארט 12 (איטא). — זלמן רייזין, רעדאקטאר פון ווילנער "טאג" שווימט אָפּ היינט אויף דער שיף "אקווי־טאניא" קיין ניו־יארק צו דער קאָנפערענץ אין דער אידישער קולטור געזעל־שאפט.

זלמן רייזין פארט צו דער קאָנפערענץ אלס פארטרעטער פון די אייראָפּייאישע אידישיסטן.

(::)

"גאָטלאָזע" אין סאָוועט רוסלאנד פאנגען אָן קאמפיין קעגן אידישן און קריסטלאכן פסח

מאָסקווע, מארט 11 (איטא). — אן אנטי־פסח קאמפיין האט זיך היינט אפי־ציעל אנגעפאנגען פון דער ליגע פון די גאטלאָזע, וואס אי זינט קיין רעגירונגס אינסטיטוציע.

אין די אינסטיטוציעס וואס די ליגע האט היינט אויסגעגעבן צו אלע אירע צווייגן ווערט דערקלערט, אז דאס יאר פאלט אויס דער אידישער פסח אין דער זעלבער צייט מיט׳ן קריסטלאכן פסח, דערפאר זאָל די גאטלאָזע אידן און ניט אידן פארמירן א פראאיניקטן אנטי־פסח פראָנט מיט אנטי רעליגיעזע גאסן דעמאָנסטראציעס אין דער נאכט פון 19טן אפריל, און אנטי־פסח מאסן נאכן דעמאָנסטראציעס אין פארלויף פון דעם טאג צו דער ארבעט אין פארלויף פון דער וואך פסח — ווערט ווייטער גע־זאגט אין די אינסטרוקציעס: "דער גאנ־צער אנטי־פסח קאמפיין זאָל אויסגע־נוצט ווערן צו פארשטארקן די פראָפאָ־גאנדע צו פארמאכן בתי־מדרשים און קירכן".

אין דער זעלבער צייט האט דער צענ־טראלער קאָמיטעט פון די גאָטלאָזע ארויסגעגעבן א צירקולאר אין וועלכן ער פארערט אויף אירע צווייגן אין דער פראָווינץ ניט צו האנדלען צו עקסטרעם אין פארמאכן בתי תפילות. אין דעם צייר־קולאר ווערט געזאגט: "דאס פארמאכן זאָל ניט געטאָן ווערן דורך אדמיניסטרא־טיוון צוואנג ווען די מאיאָריטעט איז קעגן דעם, ווייל די פראָפאגאנדע האט זיי נאך ניט געהעריק דערגרייכט".

ביי דעם יונגנמאן גייט עס א גאנג

מאקדאָנאלדס רעגירונג פאר־לירט אָפּשטימונג; וועט אבער ניט רעזיגנירן

פונקט אין רעגירונגס קוילן ביל וועגן צינז אויף קוילן געשלאָגן מיט 282 צו 274. נאָכדעם ווי הויפט טייל פון ביל ווערט אָנ־גענומען מיט מערהייט פון 30. — צוטרוי אָפּשטימונג וועט נעגנומען ווערן מאָרגן.

לאָנדאָן, מארט 12. — די ארבעטער רעגירונג איז נעכטן געשלאָגן געווארן אין הויז, ווען דער פונקט אין איר קוילן־ביל פערט, אז ער וועט אָנגיין. דער דורכגע־פאלענער פונקט איז ניט געווען קיין באַ־זונדערס וויכטיקער, און האט ניט צו טאָן מיט׳ן עצם ביל. די רעגירונג באטראכט דערפאר ניט די אָפּשטימונג ווי אן אויס־דרוק פון אומצוטרוי, ער וועט אבער געבן דאנערשטאג א געלעגענהייט דעם פירער פון דער אָפּזיציע פארצושלאָגן א פאר־ראמונגס רעזאָלוציע קעגן דער רעגירונג איבער איר אלגעמיינער פאָליטיק, און ער וועט רעזיגנירן, אויב די רעזאָלוציע וועט אָנגענומען ווערן.

מארגן (דאנערשטאג) וועט די אָפּזי־ציע אויסנוצן די געלעגענהייט, און וועט פארשלאָגן א רעזאָלוציע צו פארדאמען די רעגירונג הויפטזאכלאך דערפאר, וואס זי אנאָנסירט ניט איר באציאונג צו געוויסע שוין טאריפן, און שאפט אזוי א אומזיכע־ר׳ע לאגע אינ׳ם האנדל.

אידישע געשעפטן געווען געשלאָסן נעכטן אין פראָטעסט קעגן שטייער פאָליטיק

פוילישע הענדלער שטייען צו צו אידישן פראָטעסט

וואַרשע, מארט 11 (איטא). — אין אן אפיל צום פרעמיער און צום פינאנזמי־ניסטער, און צו די רעפוטאטן אין סע־נאטארן, ווערן זיי געבעטן צו שניידן די שטאָטיקע שטייערן, וואס דראָען מיט א קאטאסטראָפע דעם האנדל און מלאכה פון לאנד.

דער אפיל איז אונטערגעשריבן פון דעם צענטראלן אידישן סוחרים פאר־באנד, פונ׳ם פאראיין פון קליינע אי־דישע הענדלער, פון דעם קריסטלאכן פאר־איין פון קליינע הענדלער און פון אידי־שע און קריסטלאכע בעל מלאכה צעכן.

די פוילישע הענדלער פון פאָזען האבן באשלאָסן צו באטייליקן זיך אונ׳ם פראָ־טעסט טאג, היינט, שליסנדיק זייערע גע־שעפטן.

הינע קאמוניסטן קריגן דערלויבעניש דורכצופירן פאראד מאָרגן

די הינע קאָמוניסטן, וואס האבן זיך געווענדעט צום פאָליציי טשיף נאָך דערלויבעניש דורכצופירן מארגן (דאָנער־שטאג) א נאסן־פאראד פון ארבעטסלאָזע, האבן די דערלויבעניש געקראָגן. מיט 3 שטימען צו 2 האט די פאָליציי קאָמיסיע באשלאָסן צו געבן זיי די דערלויבעניש. פאר זיינען געווען אלע. פאָלאי, ריכטער מעקפערסאָן און ריכטער גרעהם, און קעגן — אלד. ליטש, דעם מעיאָרס שטעל־פארטרעטער, און אלד. באיר.

מעיאָר וועב, וועלכער געפינט זיך איצט אין מאָנטרעאל, האט צוגעשיקט די פאָלגנ־דיקע טעלעגראמע צו סי. וו. מאַרשאל, סעקרעטאר פון מאָניטאָבער פארבאנד פון ארבעטסלאָזע עקס־סאָלדאטן:

"איך האָף, אז איר וועט שטיין פעסט און וועט ניט האבן צו טאָן מיט דעם פאָ־ענדריק מעקוהייט, וועמעס בילד איר זעט דאָ, האט זיך געוואונען מיט איינעם יאָר צוריק, אז ער וועט ארומגיין ארום דער וועלט צופוס. אין 1927 איז ער ארויס פון ניו־פאונדלענד, און דאס בילד וואס איר זעט דאָ איז פון אים אראָפּ־גענומען געווארן ערגעץ אין אינגלאנד. ער האט צו מאכן זיין צופוסיקע רייזע ארום דער וועלט אין זיבן יאָר צייט.

(::)

לויה פון פייגע־חיה לעוויטין, וועלכע איז געשטאָרבן אין די שטאטן, דאָ מארגן

די לויה פון פייגע־חיה לעוויטין, 18־יאָריקע טאָכטער פון מר. און מרס. ח. לעוויטין, 415 מאָניטאָבא עווע, וועלכע איז לעצטן מאָנטאָג געשטאָרבן פון לונגען־אנטצינדונג אין די שטאטן, וועט פארקו־מען פון איר עלטערנס היים מארגן (דאָ־נערשטאג), 2 נ.מ.

די פארשטאָרבענע איז מיט זעקס מאָ־נאטן צוריק אָפּגעפאָרן אין די שטאטן צו נאכט צו איר שוועסטער, וואו זי איז לעצ־טענס קראנק געווארן אויף לונגען אנט־צינדונג, וואס האט פארארזאכט איר פרי־צייטיקן טויט. איר קערפּער ווערט אהער געבראכט היינט.

סאָוועטיש - אידישע צייטונגען ניט איינשטימיק וועגן געברויך פון די סוף אותיות

מאָסקווע, מארט 12 (איטא). — אנ־פאנגענדיק מארט 15טן, וועט דער מינ־סקער "אקטיאבר" דרוקן א טייל פון די ארטיקלען אין די סוף אותיות (ה, ם, נ, ף, ץ). דער כארקאוווער "שטערן" וועט אויך טיילווייז דרוקן זיך אָן די סוף־או־תיות.

דער מאָסקווער "עמעס" גיט זיך אבער דערווייל ניט אונטער און וועט ווייטער באנוצן די סוף־אותיות.

אידישע אָנגעלעגענהייטן

אנב - אורחא

פון מארק

דער מגורה׳ס אויפפירונג פונ׳ם "דיבוק"

וואס איז דא אזעלכעס אין ש. אנסקי׳ס "דיבוק", וואס האט געמאכט א גאנצע סענסאציע אויף דער אידישער בינע ווען ער איז דערשינען, און האט דערנאך גענו־מען מיט שטורעם. אויף די נים־אידישע בינע אין א סך גרויסע טעאטער צענטרין אין אייראָפּע און אמעריקע?

ש. אנסקי איז ניט געווען קיין דראַ־מאטורג, און קאָן בכלל ניט פארעכנט ווערן פאר איינעם פון די גרעסערע דיכ־טער אפילו אין דער אידישער ליטעראטור אליין. זיין אָרט אין דער אידישער ליטע־ראטור האט ער גיכער געוואונען ווי א פאָלקלאָריסט.

אינ׳ם "דיבוק" זיינען ניטא קיין העלדן און קיין אינטריגאנטן, קיין דראמאטישער קאמף און קיין זינן און דורכפאלן. די דראמע געווינט אייער הארץ מיט איר פשטות, תמימות און פאָלקסטימלאכקייט.

עס איז די פשוט׳ע פאָלקסטימלאכע סביבה וואס מאכט א רושם. עס איז אָט די אטמאָספערע פון תמימות׳דיקן פאָלקס־גלויבן, וואו די גרעניצן צווישן רעאליטעט און ניט־ווירקלאכקייט ווערן אָפּגעווישט, וואו דער טויט איז בלויז די צווייטע זייט פון לעבן, — וואס מאכט דעם איינדרוק.

די שטימונג וואס ווערט געשאפן אויף דער בינע, און ניט די העלדן מיט זייערע קאמפן, איז דאס וואס האט דעם "דיבוק" געוואונען זיין אָנגעזעענעם אָרט אויף דער בינע.

**

בן־עמי האט דא אין וויניפעג ניט גע־מאכט קיין שטארקן רושם מיט׳ן "דיבוק": אפשר איז דאס געווען דערפאר, וואס מיר האבן פון אזא גרויסן קינסטלער צופיל דערוואַרט, און אפשר דערפאר, וואס אָר האט געשיינקט מער אויפמערקזאמקייט צום שפיל פון יעדן יחיד באזונדער, ווי צום גאנצן אנסאמבל.

די ווילנער, וועלכע זיינען איינגטלאך די "טאטעס" פונ׳ם "דיבוק", האבן דא שוין דערוויזן, אז דער "דיבוק" האט פאר־דינט זיין דערפוטאציע. זיי האבן געוואוסט ווי צו שאפן די שטימונג.

וואס זשע האט איך געקאָנט דערוואַרטן פון די אמאטאָרן פון דער "מגורה", — יונגעלייט, די מייסטע פון וועלכע זיינען לחלוטין ניט באקאנט מיט דעם אידישן לעבן וואס ווערט דא געשילדערט, אפילו ניט פון ביכער?

און וואס האב איך נאך געקאָנט דער־וואַרטן, ווען זיי ווערן דירעקטירט פון א ניט־אידן (מעקווילען), וואס איז טאקע אן אויסגעצייכנטער רעזישיסאר, אבער איני־גאנצן פרעמד פון אידישן לעבן בכלל, און פון דעם דאָזיקן שוין לאנג פארגאנגענעם לעבן בפרט?

**

איך בין דערפאר געווען זייער אנגענעם איבערראשט, ווען איך האב באזוכט די ערשטע אויפפירונג פון דעם "דיבוק" אין קליינעם טעאטער מאָנטאָג אוונט.

איך בין פון אנהויב ביז׳ן סוף אָפּגע־זעסן די צייט מיט פארגענען, כאָטש, דעם אמת זאָגנדיק, אפט זיינען די איינצי־קע שוישפילער געווען שרעקליך הילפלאָז, אדער האבן מיספארשטאנען זייערע ראָלן.

עס איז אבער זיי געלונגען צו שאפן די נויטיקע אטמאָספערע, און צווייגנען דעם עולם איבערצולעבן די שטימונגען, וואס די פאָלקסטימלאכע דראמע רופט ארויס.

עס איז קאנטיק געווען די האנט פונ׳ם רעזישיסאר, וועלכער איז כאטש ניט קיין איד, אבער א קינסטלער. אין ס׳איז קאנטיק געווען, אז די יונגעלייט און מיידלאך האבן ערנסט גענומען די שווערע אויפגאבע און האבן געוואוסנהאפט געארבעט אויף איר. זיי האבן בכלל, מיט קליינע אויסנא־מען, ניט דערגרייכט בלויז דאס, וואס איז געווען איבער זייערע כחות.

**

מען קאָן ניט זאָגן, אז עס האט זיך ניט געשפירט אביסל גוויאישקייט אין דער אויספירונג.

איך וויל ניט שפילן די ראָל פון א טע־אטער קריטיקער, און פרוביר ניט אנאלי־זירן יעדנס שפילן באזונדער, — אבער עס ווארפט זיך אין די אויגן, ווי אט די פרוי זעט אויס מער ווי א קאטוילישע נאָ־נע, אייזער ווי א פראָסטע, גוטמוטיקע אידישע באבע; ווי דער האט אביסל אן אנבליק אוז מאניערן פון א קריסטלאכן הייליקן.

מען קאָן אויך ניט זאָגן, אז פון די חסידישע נגונים האט מען ניט געמאכט קיין תל, און אז עגלאכע פעלערן זאָלן ניט געווען געמאכט געווארן אויף אין אנדערע פאלן.

און פארט בין איך, א מענש פונ׳ם עולם צוזאמען מיט׳ן גאנצן עולם, געווען גע־שפאנט, — און איך האב דאך געווען דעם "דיבוק" צוויי מאָל אויפגעפירט פון קינסטלער טרופּעס!

איך קאָן דערפאר מיט א ריינעם גע־וויסן רעקאָמענדירן אלעמען צו גיין זעען דער מגורה׳ס אויספירונג פונ׳ם "דיבוק", — ניט פון מצוה וועגן, כדי צו שטארקן די הענט וואס האבן אונטערגענומען אזא געוואגטע אויפפירונג, כאָטש דאס איז אויך אן ענין, — נאר טאקע צוליב איינע־נעם פארגעניגן.

און אז איר וועט עס זעען, וועט איר זיי מוזן פארגעבן זייערע פעלערן.

אידן צעלט פון זיך פון אונגארישע דער־פער צוליב אנטיסעמיטישע רדיפות

ווין, מארט 12 (איטא). — א סך אונ־גארישע דערפער, אין וועלכע עס זיינען פריער געווען א בארייטנדיקע צאָל אידן, זיינען איצט געבליבן אידנלאָז, צוליב דער אידישער מאסן־אויסוואנד־ערונג פאר די לעצטע עטלאכע יאר, — לויט א באריכט פונ׳ם פרעזידענט פון דער בודאפעסטער אידישער קהלה, זשאלנאקער.

ה׳ זשאלנאקער באריכטעט, אז אין א סך פאלן זיינען די אידישע איינוואוינער ארויסגעערבן געווארן פון די דערפער מיט גוואלד. אין די מייסטע פאלן האבן זיי געמוזט אנטלויפן צוליב דעם עקאָנאָ־מישן דרוק און די אנטיסעמיטישע הדי־פות, און אידישע דערפער, אין וועלכע עס זיינען פריער געווען א בארייטנדיקע צאָל אידן, אידישער מאסן־אויסוואנד־ערונג פאר די לעצטע עטלאכע יאר, — לויט א באריכט פונ׳ם פרעזידענט פון דער בודאפעסטער אידישער קהלה, זשאלנאקער.

ה׳ זשאלנאקער באריכטעט, אז אין א סך פאלן זיינען די אידישע איינוואוינער ארויסגעערבן געווארן פון די דערפער מיט גוואלד. אין די מייסטע פאלן האבן זיי געמוזט אנטלויפן צוליב דעם עקאָנאָ־מישן דרוק און די אנטיסעמיטישע הדי־פות, און אידישע דערפער, אין וועלכע עס זיינען פריער געווען א בארייטנדיקע צאָל אידן, זיינען איצט געבליבן אידנלאָז, צוליב דער

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די איצטיקע לאגע פון מאקדאָנאלדס רעגירונג

מיט א פאָר וואָכן צוריק זיינען שווערע, דראָענדיקע וואָלקנס געהאנגען איבער'ן קאָפּ פון דער ברים־טישער ארבעטער רעגירונג פון פרעמיער מאק־דאָנאלד. איר דורכפאל איז כמעט געווען א זיכערע זאך, — און מיט איר דורכפאל וואָלט אגב אויך געפאלן די פלאַנען קאָנפערענץ, אויף וועלכער פרעמיער מאקדאָנאלד האט געהאט געלייגט גרויסע האָפענונגען.

לאָיד דזשאָרדזש, ליבעראלער פירער, איז דאן געווען אין זייער א קרי־געריש שטימונג. עס האָט זיך דאן געהאנדלט וועגן דעם קויפן ביל, וועלכן די רעגירונג האָט שוין געהאט שטארק מאדיפיצירט אין אנקלאנג מיט די וואונשן פון די ליבעראלן, וועלכע קאָנען זי דורכוואַרפן צו יעדער צייט וואָס זיי זעען עס פארלאנגען, — אויב נאָר זיי וועלן שטימען סאָליד. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָבער פארלאנגט מער, ווי די הנחות אויף וועלכע די רעגי־רונג איז איינגעגאנגען, און האָט באשלאָסן צו שטימען קעגן דער רעגירונג, אויב זי וועט באשטיין אויף דעם ביל ווי ער איז.

לאָיד דזשאָרדזשעס פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז אָבער דאן ניט געלונגען, — ער איז צעשטערט געוואָרן פון א צאָל פון זיינע אייגענע נאָכפאָלגער, וואָס זיינען ניט געגאנגען מיט זייער פירער און האָבן אָדער צוריקגעהאלטן זיך פון צו שטימען, אָדער געשטימט מיט דער רעגירונג. די רעגירונג איז דאן גערעטעט געוואָרן מיט דער קליינער מאיאָריטעט פון ניין שטימען.

לאָיד דזשאָרדזש איז דאן געווען שטארק אויפגעבראַכט קעגן אָט די רעבעלן, און האָט געסטראעשעט מיט רעזיגנאציע פון דער פירערשאפט. עפעס האָט אָבער אפנס דערווייל פאסירט, וואָס האָט באַרואיקט לאָיד דזשאָרדזשן, און דער אינצידענט האָט זיך פארגלעט. עס האָט אויסגעזען, ווי דעם ליבעראלן פירער האָט בשעת הדחק צום סוף ניט געאַרט, וואָס זיין פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז ניט געלונגען.

דאָך האָט לאָיד דזשאָרדזש, אמווייניקסטנס אויסערלאַך, נאָך אלץ ניט אויפגעגעבן זיין קריגערישע שטימונג. ער וואָלט זיך ווי צוגעגרייט פאָרט צו אן אמאַטע, מיט'ן ציוועק צו שלאָגן די רעגירונג. דער איינדרוק איז געשאפן געוואָרן, אז די טעג פון מאקדאָנאלדס רעגירונג זיינען געציילט.

א גענעראל אטאקע פונ'ם ליבעראלן פירער איז לעצטע וואָך פאר־אויסגעזאגט געוואָרן אויף דעם מאָנטאָג, ווען ער האָט געזאָגט אויפהויבן די פראגע פון דער וואקסנדיקער ארבעטסלאָזיקייט, — דער שוואכער פונקט פון דער ארבעטער רעגירונג. מען האָט דערוואַרט מיט א געוויסער מאָס פון זיכערקייט, אז די רעגירונג זאָל פאלן אונטער דער דאָזיקער אטאקע.

אָבער אָט איז געקומען די דראָענדיקע אטאקע, און — ס'איז פון איר גאָרנישט ניט געוואָרן. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָנגעפירט דעם אָנגריף פונקט ווי ער וואָלט אליין געוואָלט, אז ער זאָל ניט געווינען די שלאַכט. ער איז געווען זייער מילד, און האָט נאָך, אדרבא, טיילווייז פארטיידיקט די רעגי־רונג, צוגעבנדיק, אז די ארבעטסלאָזיקייט איז איצט ניט קיין ספעציפיש ברים־טישע קראַנקהייט, נאָר עקזיסטירט אומעטום, און אז עס זיינען ניטאָ קיין אורזאַכן פאר אלארם . . .

מיט איין וואָרט, — עס זעט אויס, אז לאָיד דזשאָרדזש האָט געענ־דערט שטימונג ביי איצטיקן מאָמענט. וואָס זשע האָט פאסירט צו ענדערן זיין מיינונג ?

מיט א פאָר וואָכן צוריק האָט עס אויסגעזעען, אז די קאָנסערוואַטי־ווע פארטיי איז גרינדלאך און האָפענונגסלאָז צעשפאלטן דורך דער נייער פארטיי פון לארד ביוועַרברוק. וואָלט זי אין אזא צושטאנד געקומען צו אל־געמיינע וואלן, וואָלט זי, אונטער דעם בריטישן וואל־סיסטעם, געליטן דעם גורל פון דער ליבעראלער פארטיי, — זי וואָלט כמעט אָפּגעווישט געוואָרן. אויף איר אָרט וואָלט צוריק אויפגעקומען די ליבעראלע פארטיי און פארשטארקטע.

לאָיד דזשאָרדזש האָט עס געפונען פאר דעם פאסיקן מאָמענט דורכ־צואוואַרפן די רעגירונג, וואָס וואָלט געפירט צו נייע וואלן. דערפאר איז ער געווען אזוי אויפגעבראַכט אויף זיינע נאָכפאָלגער, וואָס האָבן געבראָכן די דיסציפּלין און צעשטערט זיינע פלעגער.

אָבער אָט האָט סטעגלי באלדווין געבויגן זיך פאר ביוועַרברוקן און פאקטיש אָנגענומען זיין פּראָגראם. די שפאלטונג איז אזוי פארהיט געוואָרן און די קאָנסערוואַטיווע פארטיי בלייבט א געאייניקטע. לאָיד דזשאָרדזש האָט אזוי מער ניט קיין אורזאך צו ווינשן באלדיקע אלגעמיינע וואלן.

עס זעט דערפאר אויס, אז די פאָזיציע פון דער ארבעטער רעגירונג איז דערווייל געזיכערט — כאָטש די לאגע קאָן זיך ענדערן צו יעדן מאָמענט. יעדנפאלס איז זי אָבער איצט פעסטער, ווי זי איז געווען מיט א פאָר וואָכן צוריק.

רעווינסקים הינריכטונג

נאָך מיט א טאָג פריער, איידער דער דריי־אונצוואַנציק יאָריקער אי־דישער יונגערמאַן, הערמאַן רעווינסקי, איז געהאנגען געוואָרן אין דער רעד־זשיינער געפענגעניש, זיינען נאָך געווען האָפענונגען, אז עס וועט געלינגען צו רעטן אים כאָטש פון דער תליה. פאָרט זיינען נאָך געווען צווייפלען אין זיין שולד, און מען האָט דערוואַרט, אז דער יוסטיץ מיניסטער וועט אין דער לעצטער מינוט קריגן פאר אים א לייכטערע שטראָף.

די גערעכטיקייט אונזערע וויל אָבער ניט וויסן פון קיין רחמים. פאר איר זיינען דאָ ניט געווען קיין צווייפלען. א דזשורי פון צוועלף מענשן האָט אין אנערקענט פאר שולדיק, און ער האָט געמוזט באצאָלן דעם העכסטן פרייז וואָס א מענש קאָן באצאָלן, — מיט זיין לעבן פאר א לעבן.

אָבער דער געזעלשאפטלאכער געוויסן מוז זיך פארטראכטן אויף דעם פאל, ווי אויף א סך־אנדערע ענלאכע פאלן. זאָל אפילו דער גערעכטי־קייט פרינציפּ פון א לעבן פאר א לעבן אָנגענומען ווערן, איז אָבער דאָ ניטאָ די פולשטענדיקע זיכערקייט, אז דער באשולדיקטער איז באגאנגען דעם מאָרד. קיינער האָט אים ניט געזעען אינ'ם אקט פון מאָרד, און ער איז פאראורטייילט געוואָרן בלויז אויפ'ן סמך פון אומשטאנדס באווייזן ("סיר־קאָמסטענשל עווידענס"), וואָס האָט שוין ניט איינמאָל פארפירט די גע־רעכטיקייט.

טויט־שטראָף איז ککלל בארבאריש. און דארף ניט האָבן קיין אָרט אין א ציוויליזירטער מענשלאכער געזעלשאפט. אָבער באונדערס בארבא־ריש איז עס. ווען עס איז דאָ אפילו דער לייכטסטער צווייפל אין דער שולד פונ'ם אָנגעקלאגטן, און דער וועג ווערט אָפּגעשניטן פאר דער אויסבעסערונג פון א פאטאלן טעות וואָס די גערעכטיקייט האָט געקאָנט מאכן.

מיר טאָרן ניט דולדן קיין טויט שטראָף אין אונזער געזעלשאפט !

דער פּרצוף פון אידישע רעוואָלוציאָנערן

(טראָצקי און שטיינבערג)

פון מ. וואורבראנד

די פעלקער פסיכאלאגיע איז נאָך א יונגע וויסנשאפט. איר קרעדיט איז ניט איבעריק גרויס. און זי איז א היבש ביי־עסך פארדראָרבן דורך די האקנקרייץ פראָ־פעסאָרן וואָס האָבן זיך אויף איר אָנגע־זעצט מיט זייערע ראָסן פארשונגען און דאָך וואָרט עס געווען אינטערעסאנט פון פעלקער פסיכאלאגישן שטאנדפּונקט צו צייכענען דעם פּרצוף פון אידישע רעוואָ־לוציאָנערן; אויסצופארשן דעם כח וואָס טרייבט דעם זון פון פאָלק וואָס איז אויסגעוויילט געוואָרן צו לידן, אז ער זאָל זיין לעבן און זיין בלוט מקריב זיין צו הייליק לידן פון אנדערע פעלקער. איז עס דער פיזישער טרייב־נאָר פארניכטונג פון לידן, זייערע אורזאכן און זייערע צוגעגרייט פון שארפע באגרעניצונגען און וואו די פאמיליע איז שטענדיק צוגעלאָזן געוואָרן צו אים.

פרוי שטשעגלאָוויטאָוו האָט אָבער קיין רו ניט געהאט, זי האָט געוואָלט אז מען זאָל אים איינגאנען באפרייען. דאָס איז אָבער געווען אוממעגלאָך. די צאַרסטי־שע מיניסטער זיינען געשטאנען אונטער־רען אויפזיכט פונ'ם נאנצן ראט פון די פאָלקס־קאָמיסאָרן.

מיר האָבן צוזאמען באטראכט די לאָ־גע. איך האָב איר צוגעזאגט צו טאָן אלץ וואָס איז מיין מאכט ליגט. אָבער אין דער רעוואָלוציע איז דער גורל פון מענ־שען ווי שטרוי אין ווינט. מיר, די לינקע סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערן האָבן דעמאָלט געפירט א ביטערן קאַמף קעגן די דייטשע שונס באַרענגונגען אין ברעסט־ליטאָווסק. אין פינף טעג ארום האָבן מיר אויסגער טראָטן פון דער רעגירונג.

אין שפּעטער, — ס'איז געווען ווי איז חוטיש, — ס'איז אויפגעשטאנען א נייער העניג וועלכער האט יוסף'ן ניט געקאנט: כ'האָט די מיניסטאָרן איבערגעשיקט קיין מאָסקווע. נאָכ'ן אטענטאט אויף לענ־ין האָט מען שטשעגלאָוויטאָוון מיט פיל אנדערע דערשאָסן. דאָס האָט אָבער אויך אין פעטראָגראד געקאנט פאסירן, ווייל דער בלוטיקער טעראר האָט קיין אונטערשייד ניט געמאכט אין וועלכער שטאט ער איז . . .

פרוי שטשעגלאָוויטאָוו האָט דערביי גע־וויינט, עס איז איר געווען שווער אויס־צוהויבן די אויגן און זי האָט ווייטער גערעדט :

— מאכט ניט שווער זיינע לעצטע יאָ־רען . . . זוכט צו באפרייען אים, פאר־געסט ניט אז אין פעטראָ־פאוולאָוסקער פעסטונג זיינען אונזערע מענער אין איי־נזאַמע פארפאלגט געוואָרן פון קייזער אלעק־סאנדער . . . ניט ער און ניט אזעל־לע. אין דער צייט, אין דער פאר אייך געפעראלך...

(שלום אויף זייט 3)

לעבעדיק, פריילאך!

יום־טוב שטימונג !

פורים פייערלאכקייט !

א טאלאנטפול דורכגעפירטע

פורים שפיל

אן איסוואל פון שיינע לידער פון דעם גרויסן כאר פון

אידישן געזאנגס פאראיין

א פעפערדיקע, געזאלצענע און בייסנדע

לעבעדיקע צייטונג

שוין איינמאל א פראגראם !

8.30 אוונט

פרייטאג, מארט 14

אין

פרץ אינסטיטוט

גאנץ ווינניפעג איז איינגעלאדן

אויפזיכט. קולטור געזעלשאפט

איך אין קרים אין די אלטע צייטן -- די קרימטשאקעס און די קאראימען

פון ש. גרינבולי

דער חאלב־אינזל קרים, וואו די אידי־שע קאלאניעס זיינען עטאבלירט געוואָרן אין די לעצטע עטלאכע יאָר, האָט א גאנץ אלטע אידישע געשיכטע. א סברה, אז אידן האָבן דארט געפונען זיך נאָך בעפאָר דעם ערשטן חורבן. יערנפאלס איז זיכער, אז אידן זיינען שוין דארט געווען נאָך דעם ערשטן חורבן.

קרים אליין איז א רייכע פיל־פארביקע געשיכטע, אז דיר גאָר אלטע צייטן איז עס געווען א גריכישע קאלאָניע. די גרי־כען האָבן געגרופּן דעם דאָזיקן חאלב־אינ־זל "כערסענעסוס טאוריקא". (די באַ־וואוסטע שטאָט כערסאָן טראָגט דעם אל־טען גריכישן נאָמען). אידן זיינען אחוץ געקומען נאָך אונטער דער אלטער גרי־כישער הערשאפט, ווי דאָס באוויזן די אנטדעקטע דאקומענטן, מצבות, מיט אלטע גריכישע אויפשריפטן אין טשופּ־טורקאלע (אידישער שפּראך). דערנאָך איז געקומען קרים אונטער דער הערשאפט פון די רוימער און דערנאָך זיינען געקו־מען די גאטהען, וועלכע האָבן געמאכט א תל פון דער רוימישער אימפּעריע אויף זיי זיינען געווען א צייט דארט פון דער הער־שעפט, ביז די ביזאנטישע (די נייע גרי־כישע אימפּעריע וואָס קאָנסטאנטין דער גרויסער האָט געגרינדעט). האָט אויף־גענומען קרים. אין דעם זיבעטן יאָרהונ'ט דערט האָבן די כוזרים אָדער כאזארן באַ־הערשט קרים. די כוזרים האָבן דארטן געהערשט ארום א דריי הונדערט יאָר און זיינען באזיגט געוואָרן פון די רוסן. די רוסן זיינען אָבער באלד פארטריבן גע־וואָרן דורך די פעטשענעגן, א טאטערי־שער שבט, וואָס איז געווען פארוואנ־דעט אין כוזרים. די פעטשענעגן האָבן געהערשט אין קרים בלויז א קורצע צייט פון אנפאנג 12טן יאָרהונדערט ביז עס איז געקומען א נייער טאטארן שבט, די "די קיפּטשאיעקן". אדער די "גאָלדענע אָרדע", ווי באקאנט אין דער רוסישער געשיכטע. די דאָזיקע האָבן אונטערגאָבן א גרויסן טייל פון דעם דאמאלסדריקן רוסלאנד. און זיי זיינען שפּעטער צע־שפאלטן געוואָרן אין עטלאכע מלוכות. איין טאטערשע מלוכה האָט געהאט די הויפּט־שטאָט קאזאן, א צווייטע האָט געהאט אין הויפּט־שטאָט אין באכשי־סאראי, קרים, וואָס איז געווען די רעזי־דענץ פון "כאן־קענינ". אין יאָר 1263 האָבן די גענוער (די איטאליענישע שטאָט גענועוואָס איז אין מיטל־אלטער געווען א זעלבסטשטענדיקע מלוכה אין וועגע־ריק) פארכאפּט עטלאכע האָפן שטעט פון קרים. דארונטער קאפא (די היינטי־קע שטאָט פעאָדאסיע). אין יאָר 1475 איז קרים געקומען אונטער דער הער־שאפט פון טערקיי, אונטער סולטאן מח־מד דער צווייטער, וועלכער האָט די גע־נזער אין אנדערע קרים געווען צו א שקלאפן. אונטער דער טערקישער הער־שאפט האָט אין קרים רעגירט א טאטער־שער כאן אלס וואסאל פון סולטאן. דער כאן איז אָבער פאקטיש געווען אן אמ־אפּהייניגער הערשער. (אין דעם בלוי־טיקן יאָר פון גזרות ת"ח, 1648), האָט א טאטערשע ארמיי פון קרימער כאן זיך פאראייניקט מיט די קאזאקן פון דעם אטאמאן כמעלניצקי און אים געהאלפן אנפירן די מלחמה קעגן די פאָליאקן און וועלכע יומים פון אידיש בלוט זיינען אנטשאלטן געוואָרן. די טאטארן זיינען אָבער ניט באגאנגען אזעלכע רציחות ווי די קאזאקן, נאָר האָבן אוועקגעפירט א גרויסע צאָל אוקראיניער אידן אלס גע־פאנגענע אין קרים, וואו די קרימער אידן און אויך די אידן פון טערקיי האָבן זיי באלד אויסגעלייזט פון קנעכטשאפט.

אין יאָר 1781 האָט רוסלאנד אונטער דער הערשאפט פון יעקאטערינא די גרויי־סע אוועקגענומען קרים פון טערקיי און דער האלב אינזל איז געוואָרן א טייל פון דער טאוריטשעסקער גובערניע. און איצט איז קרים אן אויטאנאמישע סאָ־וועטן רעפּובליק, איינע פון די רעפּובליקן פון סאָוועטן פארבאנד.

פאר די פילע יאָרהונדערטער פון דער אלטער גריכישער הערשאפט ביז דער רוסישער הערשאפט האָבן די אידן גע־לעבט אין קרים אונטער דער הערשאפט פון די פארשיידענע רעגירונגען ניט אין אן ערך בעסערע באדינגונגען ווי אין אנ־דערע לענדער. די אידן פון קרים האָבן געשפּילט א גרויסע ראָל אין דער קרי־מער געשיכטע. עס איז פעסט געשטעלט געוואָרן, אז נאָך אונטער דער אלטער גריכישער הערשאפט האָבן די אידן אין קרים געהאט גוט־אָרגאניזירטע קהלות און האָבן געפירט א גרויסע קאמערץ מיט די ארומיקע לענדער. די בלייענדסטע צייט פון די קרימער אידן איז געווען אונטער דער הערשאפט פון די כוזרים, עס זיינען געווען די קרימער אידן פון וועלכע די כוזרים האָבן איבערגענומען די אידישע רעליגיאָן. אונטער דער הער־שאפט פון די כוזרים זיינען די אידן פראקטיש געוואָרן די רעגירער פון דעם האלב אינזל. אויך שפּעטער האָבן די אי־דען דארט געהאט א גרויסן איינפלוס, אין איינע פון די קאלאניעס וואָס די גע־נער האָבן דארט געהאט, האָט געהערשט א צייט א אידישער פירשט פון א גע־נער אמעיליע. ער האָט געהייסן סימאָנע דע גוזאלפּי.

אונטער דער הערשאפט פון די כוז־רים, וואָס איז געווען די גאלדענע עפּאָ־כע פון די קרימער אידן זיינען אהין אנטלאָפן פיל אידן פון דער גריכישער ביזאנטישער אימפּעריע וואו זיי זיינען גרויזאם פארפאלגט געוואָרן פון קייזער לעאָ דער דריטער.

די עלטסטע אידישע קהלות אין קרים זיינען געווען די טשופּוט קאלע, קראאַא באזאר, קאפא, (פעאָדאסיע), יעוופאטאָ־ריע. די אפּשטאמונג פון די אלטע אייני־געבארענע קרימער אידן זיינען די זאָגע־נאנטע קרימטשאקעס. (א סברה, אז פיי־לע פון די קרימטשאקעס שטאמען אפּ פון די כוזרים, וועלכע האָבן זיך אויסגע־מישט טייל־ווייז מיט די אידן נאָך דעם צוואמענברוך פון דער כוזרישער אימפּע־ריע).

די קרימטשאקעס האָבן לענענדעס, אז זייערע אור־עלטערן האָבן זיך באזעצט אין קרים נאָך פאר'ן ערשטן חורבן. פיל שפּעטער האָבן זיך דארט באזעצט די קראאימען.

דע־ "קראאימישער "חכם", פירקאָ־ווייץ, וועלכער האָט געמאכט וויכטיקע אויספארשונגען וועגן דער געשיכטע פון די אידן און קראאימען אין קרים איז אָבער אויך באגאנגען גרויסע פאלש־קייטן. ער האָט ארויסגע'גנב'עט אלע ראָקומענטן פון א קרימטשאקער שול, און באהויפּטעט אז די דאָקומענטן זיי־נען שייך צו די קראאימען צו באווייזן אז די קראאימער זיינען די עלטסטע איינוואוינער אין קרים און אז זיי זיינען אהין געקומען לאנג פאר'ן חורבן. פיר־קאָוויטש האָט עס געטאָן אום צו איבער־צייגן דער אנטסעמיטישער צארישער רעגירונג, אז די אור־עלטערן פון די קאָ־ראאימער האָבן ניט געהאט קיין אנ־טייל אין יעזוסעס קרייצונג און דארפען דערפאר ניט פארפאלגט ווערן ווי אידן.

פירקאָוויצ'ן איז מיט דעם געלונגען צו פּויעל'ן ביי דער רוסישער רעגירונג צו געבן די קראאימען פולע רעכט ווייל זיי האָבן קיין שייכות ניט מיט די תל־מודישע אידן . . .

אויך מאנכע אידישע געלערנטע האָ־בען זיך פארלאָזט אויף פירקאָוויצ'עס פעלשונגען, און זיינען דורך דעם געפו־מען צו פאלשע באשלוסן. די פעלשונגען זיינען ערשט שפּעטער אויפגעדעקט גע־וואָרן.

די צאָל קרימטשאקעס איצט אין קרים איז אומבאשטימט. אנפאנג פון דיזן יאָרהונדערט איז די צאָל זייערע גע־וועזן עטלאכע טויזנט, א קליינער רעשטל פון דעם אמאליקן גרויסן אידישן פאָלק וואָס האָט דארט געלעבט. אין 16טן יאָרהונדערט וועגן די אידישע קהלה אין פּוילן האָט אויפגעבליט, האָבן פיל קרימ־טשאנער אויסגעוואנדערט אין פּוילן. פיעלע האָבן אויסגעוואנדערט אין טער־קיי.

די קרימטשאקער אידן אונטערשיידן זיך ווייניק אין אויסזעען און קליידונג פון די טאטארן און קראאימען. זיי זיינען מייסטן בעלי־מלאכות און ערד־ארבעטער (עס רעדט זיך וועגן דער צייט ביז דער רוסישער רעוואָלוציע. זייער לאָ־גע איצט אין אומבאקאנט). די עלטסטע שול פון די קרימטשאקעס איז אין קאר־סא באזאר, א קליינע קהלה פון עטלאָ־כע הונדערט קרימטשאקעס. אויך האָט אין פעאָדאסיע עקזיסטירט אזא שול וועגן דער שרייבער פון די שורות האָט באַ־זוכט קרים אין 1901. זיי האָבן דארט געהאט אן איינענע אלטע שול אין זייער קוואַרטאל. מיט די רוסיש־פּוילישע אידן וואָס האָבן זיך דארט באזעצט אין די מאָדערנע צייטן האָבן זיי געהאט זייער ווייניק פארקעהר, וואָס איז געווען פיל צו־צושרייבן דעם אונטערשייד אין שפּראך. די קרימטשאקער ריידן א טאטערשן די־אלעקט אונ אונזערע אידן האָבן זיך מיט זיי ניט געקאנט צוזאמענריידן. מען האָט געקאנט נאָר ריידן אויף רוסיש, וואָס זיי האָבן שלעכט פארשטאנען, ווי די קראאי־מען.

די קרימטשאקעס האָבן אלטע זאָג־דערבארע מנהגים. אזוי צום ביישפּיל איז ביי זיי זייער שול א ווירקלאכער מקום קדוש, וואו דברי חול שפּראך ניט גערעדט ווערן. וועגן די קרימטשאקעס קו־מען אין שול אריין דאוונען פארואמלען זיי זיך ערשט אין פארהויף. אוז ביז דאָס דאוונען ווערט אנגעפאנגען טאר־קיינער אין שול ניט אריינגיין. ערשט ווען דער גאנצער עולם פארזאמלט זיך גייט מען אריין אין שול און מען שטעלט זיך גלייך דאוונען.

ביי אחתונה שטעלן ניט די קרימטשא־קעס קיין חופה, נאָר ווייקלען איין חתו־כלה אין א טלית ווערנד די אונטערפי־רער מאכן הקפות ארום חתו־כלה יעדער מיט א האן (פאר מענער) און א הון (פאר פרויען) האלטנדיק איבער די קעפּ ווי כפרות צו שלאָגן און זיי זאָגן דער־ביי דעם באקאנטן נוסח פון כפרות שלאָגן.

די כלה דארף נאָך דער חתונה פאר גאנצע שבעה ימי המשתה ניט פארלאָזן איר הויז, וואָס איז איר א טאטערשער מנהג, איבערהויפּט האָבן די קרימטשא־קעס איבערגענומען פיעל טאטערשע מנהגים, וואָס זיינען אויך מעגלאך גע־ווען די מנהגים פון די כוזרים.

די קרימטשאקעס זיינען באקאנט פאר זייער ערלאכקייט. "ערלאך ווי א קרימ־

רעוואָלוציע, ליבעראלע פארטיי, ליבעראלע פארטיי

מיטוואך, דעם 12טן מארט, 1930

דער פּרצוף פון אידישע רעוואָלוציאָנערן

(טראָצקי און שטיינבערג)

פון מ. וואורבראנד

די פעלקער פסיכאלאגיע איז נאָך א יונגע וויסנשאפט. איר קרעדיט איז ניט איבעריק גרויס. און זי איז א היבש ביי־עסך פארדראָרבן דורך די האקנקרייץ פראָ־פעסאָרן וואָס האָבן זיך אויף איר אָנגע־זעצט מיט זייערע ראָסן פארשונגען און דאָך וואָרט עס געווען אינטערעסאנט פון פעלקער פסיכאלאגישן שטאנדפּונקט צו צייכענען דעם פּרצוף פון אידישע רעוואָ־לוציאָנערן; אויסצופארשן דעם כח וואָס טרייבט דעם זון פון פאָלק וואָס איז אויסגעוויילט געוואָרן צו לידן, אז ער זאָל זיין לעבן און זיין בלוט מקריב זיין צו הייליק לידן פון אנדערע פעלקער. איז עס דער פיזישער טרייב־נאָר פארניכטונג פון לידן, זייערע אורזאכן און זייערע צוגעגרייט פון שלאָגן צו שלאָגן די רעגירונג. דער איינדרוק איז געשאפן געוואָרן, אז די טעג פון מאקדאָנאלדס רעגירונג זיינען געציילט.

א גענעראל אטאקע פונ'ם ליבעראלן פירער איז לעצטע וואָך פאר־אויסגעזאגט געוואָרן אויף דעם מאָנטאָג, ווען ער האָט געזאָגט אויפהויבן די פראגע פון דער וואקסנדיקער ארבעטסלאָזיקייט, — דער שוואכער פונקט פון דער ארבעטער רעגירונג. מען האָט דערוואַרט מיט א געוויסער מאָס פון זיכערקייט, אז די רעגירונג זאָל פאלן אונטער דער דאָזיקער אטאקע.

אָבער אָט איז געקומען די דראָענדיקע אטאקע, און — ס'איז פון איר גאָרנישט ניט געוואָרן. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָנגעפירט דעם אָנגריף פונקט ווי ער וואָלט אליין געוואָלט, אז ער זאָל ניט געווינען די שלאַכט. ער איז געווען זייער מילד, און האָט נאָך, אדרבא, טיילווייז פארטיידיקט די רעגי־רונג, צוגעבנדיק, אז די ארבעטסלאָזיקייט איז איצט ניט קיין ספּעציפיש ברים־טישע קראַנקהייט, נאָר עקזיסטירט אומעטום, און אז עס זיינען ניטאָ קיין אורזאכן פאר אלארם . . .

מיט איין וואָרט, — עס זעט אויס, אז לאָיד דזשאָרדזש האָט געענ־דערט שטימונג ביי איצטיקן מאָמענט. וואָס זשע האָט פאסירט צו ענדערן זיין מיינונג ?

מיט א פאָר וואָכן צוריק האָט עס אויסגעזעען, אז די קאָנסערוואַטי־ווע פארטיי איז גרינדלאך און האָפענונגסלאָז צעשפאלטן דורך דער נייער פארטיי פון לארד ביוועַרברוק. וואָלט זי אין אזא צושטאנד געקומען צו אל־געמיינע וואלן, וואָלט זי, אונטער דעם בריטישן וואל־סיסטעם, געליטן דעם גורל פון דער ליבעראלער פארטיי, — זי וואָלט כמעט אָפּגעווישט געוואָרן. אויף איר אָרט וואָלט צוריק אויפגעקומען די ליבעראלע פארטיי, אן אָפּגע־פרישטע און פארשטארקטע.

לאָיד דזשאָרדזש האָט עס געפונען פאר דעם פאסיקן מאָמענט דורכ־צואוואַרפן די רעגירונג, וואָס וואָלט געפירט צו נייע וואלן. דערפאר איז ער געווען אזוי אויפגעבראַכט אויף זיינע נאָכפאָלגער, וואָס האָבן געבראָכן די דיסציפּלין און צעשטערט זיינע פלעגער.

אָבער אָט האָט סטעגלי באלדווין געבויגן זיך פאר ביוועַרברוקן און פאקטיש אָנגענומען זיין פּראָגראם. די שפאלטונג איז אזוי פארהיט געוואָרן און די קאָנסערוואַטיווע פארטיי בלייבט א געאייניקטע. לאָיד דזשאָרדזש האָט אזוי מער ניט קיין אורזאך צו ווינשן באלדיקע אלגעמיינע וואלן.

עס זעט דערפאר אויס, אז די פאָזיציע פון דער ארבעטער רעגירונג איז דערווייל געזיכערט — כאָטש די לאגע קאָן זיך ענדערן צו יעדן מאָמענט. יעדנפאלס איז זי אָבער איצט פעסטער, ווי זי איז געווען מיט א פאָר וואָכן צוריק.

רעוואָלוציע, ליבעראלע פארטיי, ליבעראלע פארטיי

מיט א פאָר וואָכן צוריק זיינען שווערע, דראָענדיקע וואָלקנס געהאנ־גען איבער'ן קאָפּ פון דער ברים־טישער ארבעטער רעגירונג פון פרעמיער מאק־דאָנאלד. איר דורכפאל איז כמעט געווען א זיכערע זאך, — און מיט איר דורכפאל וואָלט אגב אויך געפאלן די פלאַנען קאָנפערענץ, אויף וועלכער פרעמיער מאקדאָנאלד האָט געהאט געלייגט גרויסע האָפענונגען.

לאָיד דזשאָרדזש, ליבעראלער פירער, איז דאן געווען אין זייער א קרי־גערישער שטימונג. עס האָט זיך דאן געהאנדלט וועגן דעם קויפן ביל, וועלכן די רעגירונג האָט שוין געהאט שטארק מאדיפיצירט אין אנקלאנג מיט די וואונשן פון די ליבעראלן, וועלכע קאָנען זי דורכוואַרפן צו יעדער צייט וואָס זיי זעען עס פארלאנגען, — אויב נאָר זיי וועלן שטימען סאָליד. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָבער פארלאנגט מער, ווי די הנחות אויף וועלכע די רעגי־רונג איז איינגעגאנגען, און האָט באשלאָסן צו שטימען קעגן דער רעגירונג, אויב זי וועט באשטיין אויף דעם ביל ווי ער איז.

לאָיד דזשאָרדזשעס פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז אָבער דאן ניט געלונגען, — ער איז צעשטערט געוואָרן פון א צאָל פון זיינע אייגענע נאָכפאָלגער, וואָס זיינען ניט געגאנגען מיט זייער פירער און האָבן אָדער צוריקגעהאלטן זיך פון צו שטימען, אָדער געשטימט מיט דער רעגירונג. די רעגירונג איז דאן גערעטעט מיט דער קליינער מאיאָריטעט פון ניין שטימען.

לאָיד דזשאָרדזש איז דאן געווען שטארק אויפגעבראַכט קעגן אָט די רעבעלן, און האָט געסטראעשעט מיט רעזיגנאציע פון דער פירערשאפט. עפעס האָט אָבער אפנס דערווייל פאסירט, וואָס האָט באַרואיקט לאָיד דזשאָרדזשן, און דער אינצידענט האָט זיך פארגלעט. עס האָט אויסגעזען, ווי דעם ליבעראלן פירער האָט בשעת הדחק צום סוף ניט געאַרט, וואָס זיין פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז ניט געלונגען.

דאָך האָט לאָיד דזשאָרדזש, אמווייניקסטנס אויסערלאַך, נאָך אלץ ניט אויפגעגעבן זיין קריגערישע שטימונג. ער וואָלט זיך ווי צוגעגרייט פאָרט צו אן אמאַטע, מיט'ן ציוועק צו שלאָגן די רעגירונג. דער איינדרוק איז געשאפן געוואָרן, אז די טעג פון מאקדאָנאלדס רעגירונג זיינען געציילט.

לאָיד דזשאָרדזש, ליבעראלער פירער, איז דאן געווען אין זייער א קרי־גערישער שטימונג. עס האָט זיך דאן געהאנדלט וועגן דעם קויפן ביל, וועלכן די רעגירונג האָט שוין געהאט שטארק מאדיפיצירט אין אנקלאנג מיט די וואונשן פון די ליבעראלן, וועלכע קאָנען זי דורכוואַרפן צו יעדער צייט וואָס זיי זעען עס פארלאנגען, — אויב נאָר זיי וועלן שטימען סאָליד. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָבער פארלאנגט מער, ווי די הנחות אויף וועלכע די רעגי־רונג איז איינגעגאנגען, און האָט באשלאָסן צו שטימען קעגן דער רעגירונג, אויב זי וועט באשטיין אויף דעם ביל ווי ער איז.

לאָיד דזשאָרדזשעס פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז אָבער דאן ניט געלונגען, — ער איז צעשטערט געוואָרן פון א צאָל פון זיינע אייגענע נאָכפאָלגער, וואָס זיינען ניט געגאנגען מיט זייער פירער און האָבן אָדער צוריקגעהאלטן זיך פון צו שטימען, אָדער געשטימט מיט דער רעגירונג. די רעגירונג איז דאן גערעטעט מיט דער קליינער מאיאָריטעט פון ניין שטימען.

לאָיד דזשאָרדזש איז דאן געווען שטארק אויפגעבראַכט קעגן אָט די רעבעלן, און האָט געסטראעשעט מיט רעזיגנאציע פון דער פירערשאפט. עפעס האָט אָבער אפנס דערווייל פאסירט, וואָס האָט באַרואיקט לאָיד דזשאָרדזשן, און דער אינצידענט האָט זיך פארגלעט. עס האָט אויסגעזען, ווי דעם ליבעראלן פירער האָט בשעת הדחק צום סוף ניט געאַרט, וואָס זיין פלאַן דורכצואוואַרפן די רעגירונג איז ניט געלונגען.

דאָך האָט לאָיד דזשאָרדזש, אמווייניקסטנס אויסערלאַך, נאָך אלץ ניט אויפגעגעבן זיין קריגערישע שטימונג. ער וואָלט זיך ווי צוגעגרייט פאָרט צו אן אמאַטע, מיט'ן ציוועק צו שלאָגן די רעגירונג. דער איינדרוק איז געשאפן געוואָרן, אז די טעג פון מאקדאָנאלדס רעגירונג זיינען געציילט.

א גענעראל אטאקע פונ'ם ליבעראלן פירער איז לעצטע וואָך פאר־אויסגעזאגט געוואָרן אויף דעם מאָנטאָג, ווען ער האָט געזאָגט אויפהויבן די פראגע פון דער וואקסנדיקער ארבעטסלאָזיקייט, — דער שוואכער פונקט פון דער ארבעטער רעגירונג. מען האָט דערוואַרט מיט א געוויסער מאָס פון זיכערקייט, אז די רעגירונג זאָל פאלן אונטער דער דאָזיקער אטאקע.

אָבער אָט איז געקומען די דראָענדיקע אטאקע, און — ס'איז פון איר גאָרנישט ניט געוואָרן. לאָיד דזשאָרדזש האָט אָנגעפירט דעם אָנגריף פונקט ווי ער וואָלט אליין געוואָלט, אז ער זאָל ניט געווינען די שלאַכט. ער איז געווען זייער מילד, און האָט נאָך, אדרבא, טיילווייז פארטיידיקט די רעגי־רונג, צוגעבנדיק, אז די ארב

איר קאָנט קויפן סאלאדא קוואָליטעט
צו דריי קאפּס פאר א סענט

"SALADA" TEA

'פריש פון די גערטנער'

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע
פון דר. ל. ב—ן

(פאָרטזעצונג)

— וואָס דען, ניט קיין קענסטלערן ביזטו? ? גענוג נעלט האָט דאָס מיר גע־קאָסט, און, דאַנקען גאָט, ניט אַרויסגע־וואָרפן. דו הערסט דזשאָזעף? א שפּי־לערן איינע אין דער וועלט! פאַר עט־לאַכע וואָכן זונטאָג האָט מיין סאָסייטי וואו איך בין פּרעזידענט, געהאַט א קאָנ־צערט פאַר דעם "רעליף פאָנד", האָס־טו געדאַרפט זיין אויף יענעם קאָנצערט! מילא, מיין רעדע . . . פון דעם וויל איך ניט רעדן; איך האָב פיינט צו רעדן וועגן זיך. טאַקע אמת, ווען דו וואָלסט מיין רעדע געהערט . . . . געווען איין מאָל א רעדע! איך זאָג דיר: דו דאַרפסט זיך ניט שעמען מיט דיין אָנקל!

אסתר האָט זיך גוטמוטיק צעלאַכט:

— גוואלד דייוויד, וואָס האָט עס אָבער צוטאָן מיט ענ'ס שפּילן אויף דער פּיאַנאָ?

ענ' האָט אויף אונטערבראָכן מיט א שטיפערישן שמייכל:

— פּאַפּאַ, וואָס געפעלט דיר בעסער, מיין פּיאַנאָ שפּילן, צו דיין רעדע?

רובינטשיק האָט גוטמוטיק געענט־פערט:

— דיין פּיאַנאָ־שפּילן. — צופרידן, הא? אי, שיקסע! — האָט ער צו איר קיין וואשינגטאָן, אָנקלאַפּן אין א טיר, ווער פאָרט — א יאהודי.

ראָבינס האָט א שמייכל געטאָן:

— זייט איר שוין אמאָל געפאָרן קיין וואשינגטאָן?

— געפאָרן, און טאַקע מיט די ריכ־טיקע יאהודים; און טאַקע געקלאַפּט אין די ריכטיקע טירן; און טאַקע גע'פּועל'ט די ריכטיקע זאַך. ווען דו זאָלסט דאַרפן א פּאַס נאָך אייראָפּע, בעט מיר און דו קריגסט אים באַלד!

ראָבינס האָט זיך צעלאַכט:

— דאָס אודאי.

און ער האָט זיך א קער געטאָן צו אסתר'ן:

— טאַנטע, און איר זייט אויך א "יאהודעטע" געוואָרן?

זי האָט געענטפערט ערנסט:

—דזשאָזעף, ווי זאָגט יענער? — דער וואָס האָט גאָט אין האַרצן, האָט ער אים, סיי ער גייט אין טעמפּל און סאַי ער גייט אין אַן אַרטאַדאָקסישער שול. איך מוז אָבער זאָגן אז אין טעמפּל אין עפּעס לייטיעשער . . .

— א־א — אָט דאָס וואָס איך זאָג!

— האָט רובינטשיק אונטערגעכאַפּט.

אזוינע שולן ווי אין דער היים זיינען דאָ אין אַמעריקע סאַי־ווי־סאַי ניט — האָט אסתר גערעדט ווייטער — איך מיין די פרומקייט פון דער היים....

— אָט דאָס וואָס איך זאָג — האָט רובינטשיק אונטערגעכאַפּט — די הייליי־שע פרומקייט פעלט אין די היגע אַרטאַ־דאָקסישע שולן — מען פילט זיך דאָרט ניט ווי אין א שול. עפּעס ניט דאָס, וואָס עס באַדאַרף צו זיין. דער דאָונען איז עפּעס אָן טעם, אָן געשמאַק . . . . שבת, יום־טוב, ווייס איך, אַלצדינג עפּעס ווי א קינדער־שפּיל.

— אמת, ווי א קינדער־שפּיל — האָט שאָסקע זיך אויף אריינגעמישט — גאָט פעלט דאָרט. און אין טעמפּל, וואָס? אויף א קינדער־שפּיל!

— אין טעמפּל איז גאַנץ אַנדערש, שאָסקע — האָט אסתר זיך אָנגערופן.

— פאַרוואָס אַנדערש, אסתר? האָסט שוין אמאָל דאָרט געווען א אידישע טערע? האָסט שוין אמאָל דאָרט גע־הערט א ריכטיקן אידיש קרעכץ, ווי אין א שול אין דער היים? מען פּרעמפּלט דאָרט אונטער דער נאָז און דער ראַבי מיט א געאָלטער מאָרדע, האַלט א דרשה אויף ענגליש און יוצא . . . פע. איך גייט תמיד אַרויס פון טעמפּל מיט עפּעס א האַרץ קלעמעניש, ווי איך וואָלט לחב־ריל. געווען אין א קלויסטער און ניט אין א אידישער שול.

— דערפאַר זעט מען אָבער ניט אין טעמפּל דאָס, וואָס איך האָב געזעען אין דער פריערדיקער אַרטאַדאָקסישער שול

— האָט אסתר געזאָגט — ווי זאָגט יע־נער? אויב ניט שטאַרק פרום, לכל הפחות, אנשטענדיק. איך קאָן ניט פאַר־געסן, ווי אין יענער שול, וואוהין מיר פלעגן אמאָל גיין, אין דער חזן, אפילו צו "כל־נדרי", געשטאַנען מיט א גאַנצער א מאַך געטאָן מיט דער לעפל, און וועלכער ער האָט גאָר אינגאַנצן פאַרגעסן און זיך צעלאַכט. דאַן האָט ער צוגע־לייגט:

— דו קאָנסט, דו קאָנסט, דו שפּילסט זייער גוט. אפילו דער ראַבאַי פון אונ־זער טעמפּל, ראַבי בערנשטיין האָט דאָס געזאָגט.

דאַן האָט ראָבינס זיך מיטאמאָל אָנגע־רופן:

— אָנקל, יאָ, איך האָב דאָ שוין לאַנג ביי אייך געוואָלט פרעגן: ווי קומט עס, וואָס איר זייט אויף דער עלטער גע־וואָרן א "יאהודי", נייט אין טעמפּל. פאַר מיר איז דאָס א נייעס . . .

רובינטשיק האָט זיך צעלאַכט:

— און אפשר מיינסטו אז א יאהודי נישט קיין איד? די בעסטע אידן. איך זאָג דיר! אמאָל האָב איך אויך געמיינט אז די אמת'ע אידן זיינען די אַרטאַדאָק־סישע, און די יאהודים זיינען האַלבע גוי־אים: א ליגן! כזב ושקר! זיי זיינען די בעסטע אידן, די יאהודים! גיבן א סך געלט אויף צדקה; האַלטן אויף די אידישע אנשאַלטן; אַרבעטן מיט לייב און לעבן פאַר דעם "רעליף"; ווען ניט זיי וואָלטן אפשר אַלע אידן אין אייראָפּע איצט אויסגעשטאָרבן; און אז מען דאַרף פראַגן אויף דער בימע, האָט געזאָגט די תפלות און געטשיפּעט זיין אַרומגעשאָרן בערדל, און האָט אַרויפגעקוקט צו די וויי בער דורך זיינע גאָלדענע בריליל. גאָט האָט ער אפילו ניט אין זינען געהאַט, נאָר צו די ווייבער זיך גע'חנ'דלט, מעשה אקטיאָר. בשעת ער האָט אפילו "יעלה" געזאָגט. אין טעמפּל אָבער זעט מען דאָס ניט . . .

— א־א! מיינע ווערטער! — האָט רובינטשיק אונטערגעכאַפּט — אָט דאָס וואָס איך זאָג!

אסתר האָט א שמייכל געטאָן:

— אודאי וואָס דו זאָגסט. איך זאָג דאָך תמיד, וואָס דו זאָגסט.

רובינטשיק האָט א בורטשע געטאָן:

— ווען דו ביזט ביים שכל.

ראָבינס האָט זיך צעלאַכט הויך אויפ'ן קול.

— גערעכט, אָנקל, גערעכט! — האָט ער געלאַכט.

— זיכער, בין איך גערעכט, תמיד בין איך גערעכט. דזשאָזעף, דו מוזט זיך באַקאָנען מיט אונזער ראַבי, מיט אים קאָן מען ריידן. דו האָסט געדאַרפט הערן אמאָל זיינעם א "סוירמאָ". ער קומט אמאָל אריין צו מיר, ער וואוינט דאָ ניט ווייט. ער האָט אזא איידל הארץ און איז א גרויסער ציוניסט אויך!

— ער איז א ציוניסט?

— א פייערדיקער! ער זאָגט אזוי: מיר אידן דאַרפן זיין אַמעריקאַנער פאַר־יאָגן, אָבער דאָס לאַנד פון אונזערע דער אָנקל איז פרייער געוואָרן, נ א ר אבות מוזן מיר העלפן אויפבויען. מיר דערפאַר, ווייל דער ראַבי אָן א באַרד מוזן — זאָגט ער — האַנדלען ווי די איידישע אין אַמעריקע: טאַקע אַמעריי־קאַנער פאַטריאָטן, אָבער ראַבי אַלאַנד זאָל לעבן! איז ער ניט געדעכט, הא?

— איך ווייס? — האָט ראָבינס זיך אָנגערופן.

— אונזערע קינדער דערציט ער — האָט אסתר זיך ווידער אריינגעמישט — און דאָס איז דער עיקר. די קינדער פון יענע עלטערן, וואָס זיי גייען אין די אַרטאַדאָקסישע שולן, קאָנען גאָרניט די רבנים, ווערן זיי טאַקע ניט דערצויגן אין דעם אידישן גייסט, מיינע קינדער אָבער זיינען גענאַנגען אין "סאַנדיי סקול" און זיי ווייסן די באַדייטונג פון יענדן אידישן יום־טוב און זי' האָבן דעספּעקט פאַר דעם ראַבי און שעמען זיך ניט מיט זייער אידישקייט. און דאָס איז אַלדינג ווערט, ווייל — ווי זאָגט יענער? — אין אמע־ריקע מוז מען דערמאָנען אידישע קינ־דער, אז זיי זיינען אידן, אז ניט, וואָס־סען זיי אויס גאַנץ אָפּט מענשן, ניט אהער און ניט אהין.

ראָבינס האָט א טראַכט געטאָן:

— וואָס פאַר אַן ענדערונג, זונס איך האָב זיי פאַרלאָזן, גאָר א נייע וועלט!

און ער האָט זיך אָנגערופן:

— מערקווירדיק, אמאָל, געדיינק, האָט אָנקל זיך געקאָכט, ווייל עפּעס א רב האָט ער בערד געשאָרן, און היינט איז דער אָנקל באַייסטערט פון ראַבי אינ־גאַנצן אָן א באַרד. און ניט דערפאַר, ווייל אָבער דאָס לאַנד פון אונזערע דער אָנקל איז פרייער געוואָרן, נ א ר אבות מוזן מיר העלפן אויפבויען. מיר דערפאַר, ווייל דער ראַבי אָן א באַרד אין מער איז, און ווייל נאָר דערציט די קינדער אַלס אידן.

אסתר האָט אַמערקט:

— מיר זיינען קלינער געוואָרן. מיר האָבן אויסגעפונען, ווי זאָגט יענער? אז די אידישקייט איז ניט אין דער באָרד, נאָר אינ'ם האַרצן.

רובינטשיק האָט זיך א כאַפּ געטאָן:

— איך האָב גאָרניט קעגן א באַרד, פאַרקערט, פאַר א באַרד פון א פרומן רב האָב איך נאָך איצט אויך דרך־ארץ; אָבער זיי ניט קיין צבועים, נאָר מיר ניט אָפּ; טאָרסט ניט שערן, קיין באַרד, שער ניט! איך האָב פיינט אז מען גאָרט מיך!

—און ביי מיר, — האָט שאָסקע גע־זאָגט — איז נאָך איצט אויך א רב אָן א באַרד און מיט דרשה אין ענגליש פונקט אזוי ווי א גוי אין א טלית און תפילין . . . איך קאָן זיך צו דעם ניט צוגעוואוינען, וואָס זאָגסטו, דזשאָו? בין איך גערעכט? . . .

— אפשר.

— דזשאָזעף — האָט זיך רובינטשיק מיט אמאָל צו אים געווענדעט, — אז דו ביסט אויס סאָציאַליסט, וועסטו אפשר גיין מיט מיר געקסטן שבת אין טעמפּל.

— ניין.

— פאַרוואָס?

— פאַרוואָס? — האָט ראָבינס גע־ענטפערט מיט א שמייכל — ווייל . . . ווי זאָגט איר? איר האָט פיינט, אז מען גאָרט אויף אָפּ אין איך האָב פיינט אָפּ־צוגאַרן.

— ניין.

— אזוי? ביזטו דאָך נאָך אַלץ אין דער ערד מיט די ביינער! . . .

אסתר האָט זיך א כאַפּ געטאָן:

— דייוויד! ווי זאָגט יענער?

רובינטשיק האָט זיך צעלאַכט.

— איך האָב גאָרניט געמיינט. עס איז שוין אַלרייט, ער וועט שוין ביי מיר גיין אין טעמפּל אויך. איך האָב אים געמאַכט פאַר א מענטש מיט מיינע אמאָליקע רייד, און איך וועל אים מאַכן פאַר א אידן אויף.

ראָבינס האָט געענטפערט מיט א גוט־מוטיקן שמייכל:

— איך האָף אזוי, אָנקל.

און דערנאָך האָט ער זיך א קער גע־טאָן צו ענ'ן:

— און וואָס זאָגסטו, ענ'? דו שוויגסט גאָר!

— דער פּאַפּאַ רעדט פאַר מיר אויף

— האָט זי געענטפערט און צוגעלייגט דו דאַרפסט זיך ניט באַליידיקן פון אים. ער מיינט ניט קיין שלעכטס.

ראָבינס האָט זיך אָנגערופן:

— איך קאָן אים.

דערנאָך האָבן זיי זיך אַלע אויפגעהויב־בען פון זייערע ערטער, און שאָסקע האָט פאָרגעשלאָגן, אז ענ' מוז היינט שפּילן אויף דער פּיאַנאָ. די איבעריקע האָבן מיט איר מסכים געווען. אָבער ענ' האָט דערקלערט: "ניין, ניטאָ וואָס אז הערן" — און פאַרגעלייגט ראָבינס'ן צו גיין פאַר א שפּאַציר.

— א פריער שפּילן פּיאַנאָ, ענ'!

— ווי אַזוי? — האָט ענ' אויפגעהויבן מיט א שמייכל — ווייל . . . ווי זאָגט יענער? איר האָט פיינט, אז מען גאָרט אויף אָפּ אין איך האָב פיינט אָפּ־צוגאַרן.

— ניין.

— פאַרוואָס? — האָט ראָבינס גע־ענטפערט מיט א שמייכל — ווייל . . . ווי זאָגט איר? איר האָט פיינט, אז מען גאָרט אויף אָפּ אין איך האָב פיינט אָפּ־צוגאַרן.

— ניין.

— אזוי? ביזטו דאָך נאָך אַלץ אין דער ערד מיט די ביינער! . . .

אסתר האָט זיך א כאַפּ געטאָן:

— דייוויד! ווי זאָגט יענער?

רובינטשיק האָט זיך צעלאַכט.

— איך האָב גאָרניט געמיינט. עס איז שוין אַלרייט, ער וועט שוין ביי מיר גיין אין טעמפּל אויך. איך האָב אים געמאַכט פאַר א מענטש מיט מיינע אמאָליקע רייד, און איך וועל אים מאַכן פאַר א אידן אויף.

ראָבינס האָט געענטפערט מיט א גוט־מוטיקן שמייכל:

— איך האָף אזוי, אָנקל.

און דערנאָך האָט ער זיך א קער גע־טאָן צו ענ'ן:

— און וואָס זאָגסטו, ענ'? דו שוויגסט גאָר!

— דער פּאַפּאַ רעדט פאַר מיר אויף

— האָט זי געענטפערט און צוגעלייגט דו דאַרפסט זיך ניט באַליידיקן פון אים. ער מיינט ניט קיין שלעכטס.

ראָבינס האָט זיך אָנגערופן:

— איך קאָן אים.

דערנאָך האָבן זיי זיך אַלע אויפגעהויב־בען פון זייערע ערטער, און שאָסקע האָט פאָרגעשלאָגן, אז ענ' מוז היינט שפּילן אויף דער פּיאַנאָ. די איבעריקע האָבן מיט איר מסכים געווען. אָבער ענ' האָט דערקלערט: "ניין, ניטאָ וואָס אז הערן" — און פאַרגעלייגט ראָבינס'ן צו גיין פאַר א שפּאַציר.

— א פריער שפּילן פּיאַנאָ, ענ'!

— ווי אַזוי? — האָט ענ' אויפגעהויבן מיט א שמייכל — ווייל . . . ווי זאָגט יענער

אידישע העלדן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון׳ם אידישן לעבן
אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה

פון י. נ.

(פאָרטזעצונג)

ער איז געווען פאַרכאַפּעט און האָט קוים אָפּגעצויגן דעם אָטעם, רעדן האָט ער ניט געקאָנט, נאָר ער האָט געוויזן מיט א פינגער דורכ׳ן פענסטער.

— וואָס איז געשען? סעמיאָן? — האָט נייַמאַן אויסגערופן אויפשפּרינגענ־דיק פון אָרט, — די רוסן?

— יאָ, — האָט סעמיאָן געשטאַמלט, — זעט אַליין!

ביידע — אי נייַמאַן, אי מאיר מאַר־גאָלים זיינען צוגעקומען צום פענסטער, ווערנד גיטל איז געבליבן זיצן בלאַס, און אין אירע אויגן האָט זיך אָפּגעשפּיגלט א טיפער שרעק.

אָבער די צוויי יונגעלייט אין די פרוי־ען קליידער, וועלכע האָבן אַרויסגעשטעקט די קעפּ דורכ׳ן פענסטער, זיינען שנעל אַראָנגעשפּרונגען צוריק.

אַזוי ווי א מעכטיקער שטראָם האָט א טייל פון בעוועגונג׳ם אַרמיי פאַר־פלייצט די נאָכצע געגנט.

אויף אַלע וועגן פון מיסליץ ביז צו פאַן קאַנוויצקי׳ס מאַיאָנטיק האָבן זיך געצויגן פוס־גייער און רייטער, און פאַראויס האָבן אַזוי ווי שרעק געיאָגט אויף זייערע פערד די קאָמאַנדירן, שרוי־ענדיק און שעלטנדיק.

א קליינע קאָמפּאַניע סאָלדאַטן זיינען שוין געווען אויף דעם מאַיאָנטיק, ניט ווייט פון דעם שלאָס, און די ביידע אַר־דישע חברים האָבן שנעל צוריקגעצויגן זייערע קעפּ פון פענסטער, אום מען זאָל זיי ניט באַמערקן.

אָבער איין סאָלדאַט האָט זיי יאָ באַ־מערקט. ער האָט דערזעען צוויי פרויען געשטאַלט אין פענסטער און ער האָט א געשריי געטאָן:

— הורא, צוויי, ווייבער! אידישע ווייבער! ווי קומען זיי אַהער? א מער־קווירדיקע זאַך מיט זשידעס: וואָקסן וואו מען פאַרוויס זיי ניט!

האָבן די קאָזאַקן זיי פאַרראַטן און גע־בראַכט אַהער? די רוסישע סאָלדאַטן? די צוויי יונגעלייט אין די פרויען קליי־דער האָבן עס ניט געוואוסט; אָבער עס האָבן אָפּגעקלונגען אין זייערע אויערן די ווילדע פריידנס געשריי פון די צעיושע־טע סאָלדאַטן, וועלכע האָבן זיך א וואָרף געטאָן צו באַפאַלן דעם שלאָס.

— הורא! צוויי פרויען! אידישע פרויען! ווי קומען זיי אַהער? א מער־קווירדיקע זאַך מיט די זשידעס: וואָקסן וואו מען פאַרוויס זיי ניט!

האָבן די קאָזאַקן זיי פאַרראַטן און גע־בראַכט אַהער? די רוסישע סאָלדאַטן? די צוויי יונגעלייט אין די פרויען קליי־דער האָבן עס ניט געוואוסט; אָבער עס האָבן אָפּגעקלונגען אין זייערע אויערן די ווילדע פריידנס געשריי פון די צעיושע־טע סאָלדאַטן, וועלכע האָבן זיך א וואָרף געטאָן צו באַפאַלן דעם שלאָס.

— הורא! צוויי פרויען! אידישע פרויען! ווי קומען זיי אַהער? א מער־קווירדיקע זאַך מיט די זשידעס: וואָקסן וואו מען פאַרוויס זיי ניט!

האָבן די קאָזאַקן זיי פאַרראַטן און גע־בראַכט אַהער? די רוסישע סאָלדאַטן? די צוויי יונגעלייט אין די פרויען קליי־דער האָבן עס ניט געוואוסט; אָבער עס האָבן אָפּגעקלונגען אין זייערע אויערן די ווילדע פריידנס געשריי פון די צעיושע־טע סאָלדאַטן, וועלכע האָבן זיך א וואָרף געטאָן צו שטורמען דעם שלאָס.

— הורא! אידישע פרויען! ווי קומען זיי אַהער? א מער־קווירדיקע זאַך מיט די זשידעס: וואָקסן וואו מען פאַרוויס זיי ניט!

— זאָל אין דער הייסער גיהנם אַרויפגיין דער אויפגעהערט צו צלם׳ען.

— דו האָסט דאָ גאָרניט וואָס צו טאָן, — האָט נייַמאַן פּלוצלונג זיך געווענדעט צו אים, — זיי זיינען דיינע רוסן, גיי צו זיי; דו קאָנסט פאַרשפּאַרן צו זיין אונטער דער געפאַר.

אָבער סעמיאָן האָט נאָר א שאָקל גע־טאָן מיט׳ן קאָפּ.

— "יעי באָגן, איך בלייב מיט אייך, — האָט ער זיך געשוואָרן א זעץ טונע־דיק מיט׳ן פויסט אין ברוסט, — איך גיי ניט . . . אָך, ווען איך וואָלט דאָ גע־האָט מיין אַנאַסטאַסיע! . . .

די געשריייען פון די צעיושעטע סאָל־דאַטן אונטן אין הויף האָבן זיך געהערט אַלץ שטאַרקער.

— די זשידאָווקעס, די זשידאָווקעס! מיר וויל די זשידאָווקעס!

איין האָנט פון א סאָלדאַט האָט זיך שוין אָנגעכאַפּט אָן דעם פענסטער ראָם פון דעם צימער, וואו די פיר מענשן האָ־בען זיך געפונען.

— קיין רעטונג איז פאַר אונז פיי ווי ניטאָ! — האָט נייַמאַן גערעדט מיט א פאַרשטיקטער שטימע, — נאָך אייניקע מינוטן און אַלעס איז אויס, טאָ לאָמיר כאַטש פאַרקויפן אונזער לעבן אַזוי טייַ־ער ווי מעגלאַך; זאָלן זיי וויסן, אַז אידן קאָנען אויף פאַרטיידיקן זייער ערע.

באַפרידיקן פאַר אונזער שווערן וועג!

— בראַטצי, א טאָלק מוז זיין! — האָט א דריטער געוואָלט מאַכן אָרדענונג, — יעדערער וועט עס נעמען א זשידאָור קע, צו יענעם געהערט זי צוערשט, דאָן מוז ער זי איבערגעבן צו די איבעריקע.

— יאָ, אַלע מוזן נעניסן פון די זשי־דאָווקעס! — האָ טדי גאַנצע קאָמפּאַניע אויסגערופן אין כאָר, נעמט זיי, טאָוואַ־רישטשי!

אַזוי ווי א סטאַדע ווילדע אָקסן, וועל־כע מען ווייזט א רויטן טוך, האָבן די סאָלדאַטן זיך א וואָרף געטאָן שטורמען דעם שלאָס.

קיינער פון זיי האָט ניט געדייַנקט אויפצוזוכן די טיר און אַריינקומען אין אינווייניק מיט דעם געוויינלאַכן וועג — נאָר מען איז געקראָכן אויף די גלייכע ווענט, מען איז געשפּרונגען איינער צום צווייטן אויף דער פּלייצע, אום צו דער־קלעטערן צום פענסטער, וואו מען האָט מיט עטלאַכע מינוטן פריער געזען די צוויי זשידאָווקעס.

און אויבן אין דעם צימער זיינען גע־שטאַנען פיר מענשן, און האָבן געקוקט איינער אויף דעם אַנדערן מיט צעשראָ־קענע בליקן.

נייַמאַן האָט איצט ניט געטראַכט, וואָס זיין לעבן, און דאָס לעבן פון זיין שוואָ־גער איז אין געפאַר; דער שוידערלאַכער שיקזאַל, וואָס דערוואַרטעט גיטלען האָט אים געמאַכט צו ציטערן.

עס האָט אויסגעזען אַזוי ווי די יונגע מיידל האָט פאַרשטאַנען איר חתן׳ס גערעדן, דען זי האָט זיך פעסט צוגע־דריקט צו אים און מיט א רירענדער שטי־מע האָט זי געזאָגט:

— רפאל, אויב עס איז ניטאָ פאַר מיר קיין אויסוועג וועל איך באַגיין זעלבסט־מאָרד!

ביידע יונגעלייט זיינען געשטאַנען אום באַוועגלאַך, אַזוי ווי צונעשמידט צו זיי־ערע ערטער. ווערנ׳ סעמיאָן האָט זיך ניט אויפגעהערט צו צלם׳ען.

— דו האָסט דאָ גאָרניט וואָס צו טאָן, — האָט נייַמאַן פּלוצלונג זיך געווענדעט צו אים, — זיי זיינען דיינע רוסן, גיי צו זיי; דו קאָנסט פאַרשפּאַרן צו זיין אונטער דער געפאַר.

אָבער סעמיאָן האָט נאָר א שאָקל גע־טאָן מיט׳ן קאָפּ.

— "יעי באָגן, איך בלייב מיט אייך, — האָט ער זיך געשוואָרן א זעץ טונע־דיק מיט׳ן פויסט אין ברוסט, — איך גיי ניט . . . אָך, ווען איך וואָלט דאָ גע־האָט מיין אַנאַסטאַסיע! . . .

די געשריייען פון די צעיושעטע סאָל־דאַטן אונטן אין הויף האָבן זיך געהערט אַלץ שטאַרקער.

— די זשידאָווקעס, די זשידאָווקעס! מיר וויל די זשידאָווקעס!

איין האָנט פון א סאָלדאַט האָט זיך שוין אָנגעכאַפּט אָן דעם פענסטער ראָם פון דעם צימער, וואו די פיר מענשן האָ־בען זיך געפונען.

— קיין רעטונג איז פאַר אונז פיי ווי ניטאָ! — האָט נייַמאַן גערעדט מיט א פאַרשטיקטער שטימע, — נאָך אייניקע מינוטן און אַלעס איז אויס, טאָ לאָמיר כאַטש פאַרקויפן אונזער לעבן אַזוי טייַ־ער ווי מעגלאַך; זאָלן זיי וויסן, אַז אידן קאָנען אויף פאַרטיידיקן זייער ערע.

(פאָרטזעצונג פון׳ם אויבן)

ווען טראָכּל פאַנגט זיך אַן 12 אַזייגער

ווען דער זייגער קלינגט צוועלף׳אַן עס פאַנגט זיך אַן דער בייַ־נאַכטיקער קאַמף פון שלאַף — אין וועלן איר שטייט אויף ניט דערפרישט, בייַן אַן אומצופרידן, טוט עפּעס רוגענ ד ע ם. פּרובירט פאַסטום.

געפינט אויס די אורזאַך

איר זייט פולייט דער קרבן פון דער קינסטלאַכער סטימולירונג דורך געטראַנקען וואָס אַנטהאַלטן טאַנין און קאַפעאין. פּרובירט פאַסטום.

לאָזט זיי ניט אָפּנאַרן איך

די צייטווייליקע ענערגיע געגעבן פון טאַנין און קאַפע־אין איז א נעץ. פאַסטוס — נערוון, אַנגעוויינטיקט דורך מידקייט, ווערן געשמירן און געפּייניקט צו ווייטערדיק קער אַקציע. דאַמאָלסט פליט אַרויס דער שלאַף דורכ׳ן פענסטער.

טרינקט פאַסטום

מיליאָנען וואָס טרינקען דעם דאָזיקן געטן, פול־קער־פערדאַן געטראַנק האָבן אָפּגעשטעלט קאַפע־שמערצן און שלאַפלאָזיקייט ווערכע זיינען פאַראורזאַכט געוואָר־דען פון דראַג סטימולאַנטן.

א פרייער פון דראַגס טרונק

אַזוי גרויסאַרטיק פאַר צערודערטע נערוון ווייל פאַס־טוס איז פריי פון אַלע דראַג סטימולאַנטן.

א גליק פאַר דעם פאַרזיכטיקן קונה

מאַמעמאַר געמאַכט אין דער קאַפּ צו א קאַסט פון אַרום א האַלבן סענט. איר באַקומט 90 קאַפּס פון א 50 סענטיקער טין. ס׳איז דאָ אויך פאַסטוס סיריעל געמאַכט דורך אויפזידן אַדער פערקאָליטינג 20 מינוט.

אין 30 טעג וועט איר געהאָלפן ווערן

א 30־טאָגיקער פּרואוו וועט איבערצייגן. קויפט פאַס־טוס אין אַלע גראָסעריס, דעסטאָראַנען, אין אייער קלוב אַדער אויף דער באַן.

פאַסטוס פאַר א וואָך קאָסט אייך גאָרניט

מיר וועלן פאַר אייך אָנאַנגען אייער טעלט דורך געבן אייך פאַסטוס פאַר א וואָך צייט פרייַ. שרייבט, זאָגט וואָס איר־ווילט אינסטאַנט פאַסטוס אַדער פאַסטוס סיריעל, צו

GENERAL FOODS, LIMITED, STERLING TOWER, TORONTO, 2, ONTARIO

נאָך א פּראָבלעם געלייזט פאַר דער מוטער!

איר ווייסט אויף וויפיל קינדער האָבן ניט ליב דעם טעם פון מילך. איר ווייסט ווי זיי גלייכן צו האָבן דעם זעלבן טרונק וואָס די "דערוואַקסענע". איר ווייסט, אויך, ווי גוט עס איז פאַר זיי צו האָבן א ח י י ס ן טרונק! מאַכט אינסטאַנט פאַסטוס פאַר זיי, נור צענדיק הייסע מיך (ניט געוואָרענע) אינשטאַנט געוואָרענע וואַסער! זיי וועלן מאַמענטאַל ליב באַקומען דעם טעם! אין זיי וועלן באַקומען דעם טעם! אין זיי וועלן באַקומען מען די צוגעגעבענע נאַרתאַפטקייט פון מילך אין א ח י י ס ן טרונק וואָס איז עקאָנאָמיש און אַזוי לייכט צו מאַכן.

Postum

אין פעלעם טעאַטער

זייער אין אינטערעסאַנט ביל׳ד ווערט היינט געוויזן אין פעלעם טעאַטער. דאָס ביל׳ד הייסט "די ווילדע פאַרטיע". די באַ־ליבטע מואווי סטאַר, קלאַרא באָו, שפּילט די הויפּט ראָל. צוזאַמען מיט א גוטן קעסט. "די ווילדע פאַרטיע" איז שפּאַ־נענד און אַמוזירנד וואָס וועט אייך פאַר־שאַפן גרויס פאַרגעניגן.

עס ווערט אויך געוויזן א העכסט אמו־זירענדיקע ריידנדע קאָמעדיע, אויך פאַקס נייעס. זעט עס אין פעלעם טעאַטער.

זאַמלט אייער "טינפּאָיל"

איר זייט אַלע באַקאַנט מיט דער גלענצנדער אַרבעט וואָס ווערט געטאָן פון׳ם קינדער שפּיטאַל. צו העלפן דער באַרד אין צוגעבן צו זייער בילדונג פאַנד האָבן מיר א ביטע צו אייך וואָס מיר זיינען זיכער אַז איר זעט דערמיט סימפּאַטיזירן אין אַז איר וועט עס הארציק שטיצן. איר ווערט ניט געבעטן צו פאַרשרייבן זיך צו געבן נערט, נאָר בלויז צו זאַמלען אַלע זילבער פּאַפּיר אָן "טינפּאָיל", אַזעלכע וואָס קומען פון פעקלאַך סיגאַרעטס, סיגאַרס, פון פעקלאַך טיי, שאָקאָלאַד באַרס און א. וו.

וויקלט עס ניט צוזאַמען, נאָר לייגט עס צוזאַמען אַדער לאָזט עס אַזוי ווי עס איז און שיקט אייער פעקל צו דער ווינניפּעג פּיאָנא קאָ., לימיטעד, אַדער דירעקט צום קינדערשן (שטיילדרענס) האָספּיטאַל.

פונקט אַזוי ווי קליינע טראָפּנס וואַסער מאַכן דעם גרויסן אָקעאַן, אַזוי קאָן אייער פאַראייניקטע אַנשטרענגונג שאַפן לייכט א באַדייַ־טענדע סומע פאַר דער ווערטפולער אינסטיטוציע, אַז אויסנאַם, אין מיט זייער וויזניק טראַכט צו דעם אינדיווידועל.

יעדע באַלעאַסטע

שטאַלצירט מיט די קוירטענס וואָס באַשיינען איר היים.

מיר האָבן א ספּעציעלן קוירטען דע־פּאַרטמענט מיט דער סאַמע מאָדערנ־סטער איינריכטונג וואָס איז פאַר־טרעפלאַך אין דער פאַרזיכטיקער ריי־ניקונג פון קוירטענס און האַלט אַן זייער שייַנקייט מיט וועלכער איר זייט אַזוי צופרידן.

שיקט אונז א פאַר!

אין איר וועט זיך זיכער איבערצייגן.

טעלעפאָנירט 22 818

פאַר באַדינונג.

PEERLESS LAUNDRY

"אוטאָמאַטיק אין אויפאַסונג"
פעאיקייט און אויפאַסונג
הערט אונזער ראַדיאָ קאָנצערט
פון סי. קיי. וויי, יעדן מיטוואָך
אָוונט 8.30

היינט אויף דער ראַדיאָ

CKY

ווינניפּעג

7.00—אַנקל פּרעד.
7.30—מוזיק.
8.00—ראַדיאָ ברידזש גיים.
8.30—לאָנדרי פּראָגראַם.
9.00—פאַמיליע פּיטשור.

CJRW 499.7

פלעמינג

5.40—מוזיק.
6.00—אַנקל פּיטער.
6.50—מוזיק.
7.00—פּראָפ. א. ט. אַליסאָן.
11.00—ראָיאַל אַלעקסאַנדראַ קאָנצערט.

WMAQ 870

7.00—שיקאַגאָ. פאַרשייד. פּראָגראַם.

WTAM 1070

8.30—קלעוולאַנד. קאָנצערט אָרקעסטער; סאַליסטן.

WLW 700

9.00—סינסינאַטי. נאַכט קלוב.

WCCO 810

9.00—מינעיאַפּאָלים. פּילקאַ שטונדע.

WIBO 560

9.30—שיקאַגאָ. טאַנץ מוזיק.

KMOX 1090

9.30—סט. לואיס. גרענד אָפּעראַ מוזיק.

WGN 720

10.30—שיקאַגאָ. פּראָגראַם.

WBAP 800

10.45—פאָרט וואָרט. קלאַסיקס.

WTMJ 620

11.00—מילוואָוקי. טאַנץ אָרקעסטער.

KMBC 950

11.00—קאַנזאַס סיטי. טאַנץ אָרקעסטער.
מוזיקאַליש פּראָגראַם.

WENR 870

11.00—שיקאַגאָ. 2 שעה וואָרעוויל.

WBBM 670

12.00שיקאַגאָ. טאַנץ מוזיק.

NEW PALACE THEATRE

היינט
קלאָרא באָו אין
די ווילדע פאַרטיע
אויך
א ריידנדע קאָמעדיע — פאַקס נייעס

סילקענע זאַקן
האַלב פּרייז
טשאַנג לי סילק פּרעזענטירונג
שניַיט אייערע זאַקן בילליק אין צוויי
אַון נאָר מער.
לאָזט אונז דאָס איבערצייגן
באַקס, 25ס. ביי מעיל, 35ס.
NORTHLAND CHEMICAL CO.
614 Somerset Bldg. Winnipeg

קווינס טעאַטער

א פּרעזענט צום פּובליקום
בלויז פאַר איין פּאַרשטעלונג
מיטוואָך דעם 12טן מאַרץ
צוויי פאַר איינעם צוויי פאַר איינעם
לואיס פלאָרענס מאָריס
קרעמער וויס אויסער
אין א שיינער מוזיקאַליש׳ער קאָמעדיע
אַלדעלע פון סלוצק
אויפגעפירט פון לואיס קרעמער
מיט דער גאַנצער קאָמפּאַניע
נוצט אויס די געלעגנהייט — קויפט
א טיקעט און קריגט איינעם פרייַ

— מאיר, דיין רעוואָלווער!
פון אונטער זיין פרויען־קלייד האָט מאיר מאַרגאָלים אַרויסגעכאַפּט זיין רע־וואָלווער אויף דער קאָמאַנדע פון זיין לייטענאַנט, זיין שוואָגער.

(פאָרטזעצונג פולגט)

ביי ס. ד. סאָלאָמאָן, לאָנדאָן ענגלאַנד

אַקשען סייל

באַנקראָט סטאָק און פיקסטשורס

McLEAN & GARLAND, 518 MAIN STREET
36 יאָר אין ביזנעס — אַרום סיטי האַל

דאָנערשטאָג, דעם 13-טן מאַרץ

10 אַזייגער אינדערפרי אין 2 בייטאָג טעגלאַך, ביז אויספאַרקויפט

אינסטרואירט פון א. ר. מעקניקאָל, לימיטעד, טראַסטיס, צו פאַרקויפן ביי אַקשען ווי פאָלגט: 500 מענ׳ס און באַנס הויך קלאַסיקע סוטס, 300 ווינטער און האַרבסט אָוועראָקאָטס, 75 ספּרינג אויבער־מאַנטלען, גאַבאַרדינס, גרויסע קוואַנטיטי וואַסער פּרוּאוון, מעקינאָוס, מענערשע הויזן, באַנס לאַנגע און קורצע הויזן, גאָלף טראַוועלערס, ריידינג ברעטשעס, ווערהויז דאַסטערס, ווייסטס, נאַכט העמדער, פּיידזשעמאַס, דרעס און אַרבעט העמדער, סטענ־פילדס אונטערוועש, קאַמבינייזאָנס, סווטערס, דזשערזיס, אַווערָאַלס, באַר קאָסטיומען, סילק און וואָל מאַפלערס, העטס, קעפּס, נעקטייס, קאָלערס, פּאַקעט הענדקערטשיפס, דרעס און אַרבעט שיך, אַמבראַלאַס, טראַנקס, וואַלי־סעס, סמאָלווערס און א. וו.

פיקסטשורס טיילוויז: בלויז זעקס, גרויסער סייז דאָבל סווינג רעזילד פלאַר קייסעס פאַר סוטס; בלויז 12 דיספּלעי פלאַר קייסעס, 1 דזשעלרי קייס, 12 דיספּלעי טישן, גרויסע קאַונטערס ווענט און פענסטער פיקסטשורס, אַוק אַפּיס פיקסטשורס, קעש רעדזשיסטער, טייפּרייטער, באַראָאָס ערינג מאַשין, א צאָל שפּיגלען, טישן, ביינקלאַך, פלאַז שעלווינג, שיך סטענדס, קאַמפּליט טיילאָר שאָפּ מיט זינגער נייַ מאַשין און א. וו.

טערמס — קעש ביים סיל

A. R. McNICHOL LTD.
Trustees
PHONE 80 388

S. D. SOLOMON
Auctioneer
PHONE 23 632

:: צו פאַרקויפן ::
FOR SALE

מאַרטש באַרגענס

א פולן מאָדערן דאָבל הויז, רענט $70 א מאָנאַט, אין א גוטן לאַקיישאַן, נאָענט צו מיין סטריט. שטענדיק פאַרענט. פּרייז $4.500, א גרויסער סכעף.

א 8 רום פולן מאָדערן הויז, אויף פלאַרם אויף פינגישינג, פיער פּלייס, הייסע וואַ־סער באַהייצונג, גאַראַדזש, 50 פוס לאָט, אין באַראָוס עוועניו. ערשטער בלאָק פון מיין סטריט. פּרייז $5,000. א גרויסע טציאה.

33 פוס לאָט אין פאַלסאָן עוועניו. איסט פון מיין סטריט. פּרייז $550.

50 פוס לאָט אין מאַקהיי עוועניו, איסט פון מיין סטריט, פּרייז $1,800.

50 פוס לאָט אין קאַטעדראַל עוועניו, ערשטער בלאָק פון מיין סטריט. פּרייז $1,500.

געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט. אינשורענס פאַר אַלערליי צוועקן.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

צו פאַרקויפן א דזשענעראַל סטאָר אין סאַסקאַטשעוואַן אויף דער סי.פּי.אָר. ליין. $6.000 כסף, $800 פיקסטשורס. גוטע בזינעס. דער ביכרינג קאָן געקויפט ווערן אַדער רענטן. פאַראַנטוואָרטאַכע פערזאָן קאָן עס איבערנעמען מיט א קליינעם קעש אייַנצאָל. זיך ווענדן דאָס אידישע וואָרט באָקס 7564.

צו פאַרקויפן א מיטעלן סייז סייף זייער בילליק. קומט צוויישן 9 פרי ביז 6 נ. מ. אין 625 מיין סטריט. טעלעפאָן 59 499.

כפּעשל גאַראַנטירטע פרישע אייַנס צו פאַרקויפן. האָלסייל און ריטייל, בעסטע צופרידנהייט אין פּרייזן. ווענדן צו מר. שוואַרץ, 278 באַראָוס עוו. פאָן 54 900.

צו פאַרקויפן א 6 רום קאַטעדזש, פול מאָ־דערן, זייער בילליק. זיך ווענדן אין 379 מעגנוס עוועניו.

צו פאַרקויפן א ביואיק מעסטע סיקס קאַר גאַראַנטירט אין בעסטן צושטאַנד, בלויז 21.000 מייל געפאָרן. זעקס גוטע טייערס, א טראַנק אין די בעק. זייער בילליק. ווענדן אין 418 רעדוואָוד עוו. טעלעפאָן 53 358.

קאַלעדזש עוועניו

איינגעמער פאַרט אויזעק צום "קאַוסט" און מיר זיינען אויסאַרויזירט צו פאַרקויפן זיין היים וואָס איז געבויט פאַר אים אַליין און איז קיינמאָל פריער ניט אָנגעבאָטן געוואָרן צו פאַרקויפן. דאָס הויז באַשטייט פון א ליווינג רום, דען, דייַנינג רום מיט א אָפּענעם פייער פּלייס, קיטשן און פענטרי, אַפּטערס 3 בעדרומס, באַזונדער באָד און טאָילעט, סליפּינג באַלקאָני. הייס סע וואַסער באַהייצונג, מייפל פלאָרס און אויק פיניש אינגן. גאַראַדזש און גרויסער לאָט. הויז איז ערשט קלאַסיקן צושטאַנד און א ריכטיקע היים. מוז האָבן גוטן קעש פּע מענט. פאַר פּרייז, טערמס און ווייַ־טערליקע איינצעלהייטן זיך ווענדן צו

BLACK & ARMSTRONG
200 Toronto General Trusts Bldg.
Telephone 22 394

צו פאַרקויפן שעלווינגס; פאַסטיק פאַר יע־דער סאָרט סלאָר. ווער עס וויל עס קויפן זאָל עס קומען דעמאָלט מאַכן אַן אָפער. אין 621 סעלקירק עוועניו, סוויט 3

:: פּערזענלאַכעס ::
PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
נאָר פאַרטרעדיש עוו איבער לייסאָוס טעאַטער נייסטע בעסטע פאַסט טראַט און וואָלץ סטעפּס קלאַסן און סטריקטלי פּרייוואַטע לעסאָנס. פולער קורס פון לעסאָנס $5.00

SIMPSON & COMPANY
ביילינס
לייסענסד און באַנדער
ד. סימפּסאָן, מענערשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

שיקט פאַר באַרגען פרייַ ליסט
פון גאַראַנטירטע איבערגעבויטע ראָיאַלס, אַרערוואָאָר, רעמינגטאָנס, פּאָרטייבל און א. וו. לייכטע טערמינען. פרייער בוך ווע־גען "טאָוטש טייפּינג" מיט יעדער מאַשין. אַלע סאָרטן פאַרריכט.
ROYAL TYPEWRITER AGENCY, DEPT J
288 Fort St., Winnipeg, Man.

אייער אַלטע מעבל געמאַכט ניי
און טאַקע ביי אייך אין דער היים בעסטע אַרבעט פאַר בילליקסטע פּרייזן. רופט מיך אָפּ
23 269

סינגער סטאָר, 300 נאָטר־דיים, קאָרנער פּרינסעס. פאַרוואָס צאָלן מער? זעט אונ־ווערע עטוואָס געוועטע באַרגענס. נייע זינגער מאַשינען; טערמס אַדער קעש. גרויסער קרעדיט פאַר אייער מאַשין. טע־לעפאָן 86 171. דז. שייפער, מענעדזשער.

מיר פאַרריכטן "ראָנס" אין
סילקענע זאַקן
בילליקסטע פּרייזן אין קאַנאַדע
Suite 1, Westminster Block
330 DONALD STREET

געלט!
פאַר אייערע באַלריקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאָנאַטן צו באַצאָלן עס צוריק. ריזאָנייבל ריינטס. פּינקטלאַכע באַדינונג. שטריינג פאַרטרויליך
אָפן טעגלאַך ביז 7.30 נאָכמיטאָג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

אַדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באַצאָלן

:: צו פאַרענטן ::
FOR RENT

3 אַדער 4 רום סוויט צו פאַרענטן אין א פיינער הויז מיט א טעלעפאָן. זיך ווענדן 376 מעגנוס עוועניו.

צו פאַרענטן 1 אַדער 2 פלעטס אין 24 דערבי סטריט, באַזונדער אַריינגאַנג מיט עלעקטרישן עלעוויטאָר. זיך ווענדן צו זלאָבינסקי ברידער, 24 דערבי סטריט.

ליילאַק אַפּאַרטמענטס

האַרנער ליילאַק און מעקמיילאַן, 5 גרויסע רומס מיט גרויסער באַלקאָני, אויפן צוויי טען פלאָר. אַלע ליכטיקע צימערן, שיין דעקאָרירט, אַפּעגער פייער פּלייס אין לי־ווינג רום. גרעסטער אַן סאַמע ווינשנס־ווערטער סוויט אין פאַרט רודזש. רענט $75 א מאָנאַט. באַלדיקער באַזיץ. זיך ווענדן צו

T. D. JACKSON
745 Somerset Bldg. Ph. 21 005

אַרבעטער פאַרלאַנגט
HELP WANTED

פאַרלאַנגט א באַ׳ מיט עקספּיריענס פאַר א דזשענעראַל סטאָר. ענגלישער טרייד. שרייבט וויפל געהאַלט דערוואַרטעט צו

A. B. WINOCRAD

אין קווינס טעאַטער

נאָך א רייע אָפּערעטעס און מעלאָדראַ־מעס וועט די קווינס טעאַטער טרופּע דעם מיטוואָך אָוונט אויפפירן א מוזיקאַליש׳ע קאָמעדיע אין דריי אַקטן.

דער נאָמען פון דער קאָמעדיע איז — "גאָלדענע פון סלוצק". און דעם עולם דערוואַרטעט א העכסט אַמוזירנדיקער אָוונט. לואיס קרעמער, פלאָרענס וויס, משה אויסער, מאָדאַם אַרקאַ און דער גאַנצער אַנסאַמבל אין העכסט אַמוזירנ־דיקע ראָלן.

כדי צו געבן א געלעגנהייט אַלע קווינס טעאַטער פאַטראָניזירער צו זעען די דאָ־זיקע פאַרשטעלונג, וועט מיטוואָך אָוונט געשפּילט ווערן ליידיס פרייַ. נוצט אויס די געלעגנהייט און זעט די דאָזיקע מוזיק־קאַלישע קאָמעדיע.

תפּארת ישראל שול

אַלע מיטגלידער ווי אויך מתפּללים זיינען געבעטן צו קומען צו דער לויה פון דער טאָכטער פון אונזער חשובן מיטגליד און בעלחבית

מר. ח. לעוויטען

וועלכע וועט פאַרקומען
2 אַזייגער בייטאָג
מאָרגן, דאָנערשטאָג
פון זיין היים
415 מאַניטאָבאַ עוועניו
מ. טעפּלער, פּרעזידענט

עס קומט!
דזשיימס
דער סאַמע מאָדערנער און
אָפּ־טו־דייט — ?
פאָלגט נאָך!

וועגן אין סאַסקאַטון
שטייט אין
WINDSOR HOTEL
1st Ave. and 20th St. E.
הייסע און קאַלטע וואַסער
יוראָפּייאישער פּלאַן. באַקוועמע רייסס
דוד עלים, איינגנטימער

הענט געפיינטעטע
אַריגינעלע לאָמפּ שיידס און קושאָן קאָווערס
אין פאַרשיידענע דעזיינס
געמאַכט צו אָרדער
קומט אין זעט אונזער אַרבעט
א. דוכאָן
ARTISTIC LAMP SHADE CO.
839½ Main St. Phone 52 576

אינשורענס
די עלטסטע און ראַיאַלסטע לעבנס, פייער און אַוטאָמאָביל קאָמפּאַניס.
ריל עסטייט
שנעלע, אַרנטלאַכע באַהאַנדלונג פאַר קויפער און פאַרקויפער. מאָרטגעדזשעס און לאָאַנס אונזער ספּעציאַליטעט.
שיפּס קאַרטן און געלט שיקונג
דורך "באַלטיק אַמעריקאַ ליין".
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואָל פון גוטע גע־שעפטן אין שטאָט און אין קאַנטרי.
עס וועט זיך אייך באַצאָלן זעען
ח. פּערלמאַן, י. יאַ. נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000